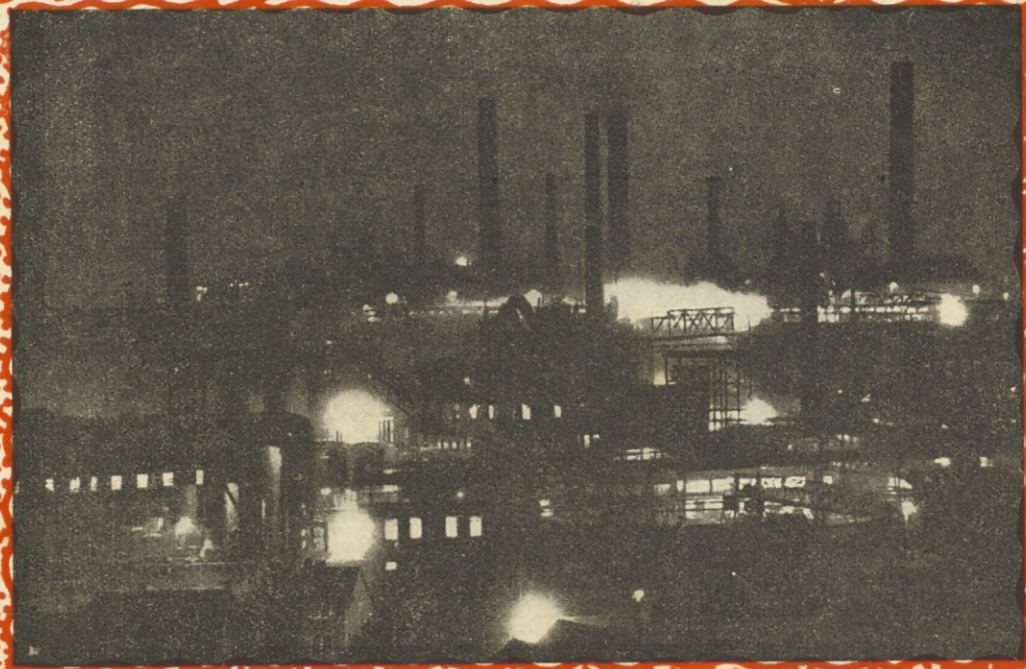

POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI

RAZORI

LIST ZA ODRASLO
MLADINO

SPOROČILO

Ob sklepu lista smo prejeli na našo prošnjo obvestilo od Aerokluba iz Ljubljane in od Jadranske plovitbe s Sušaka, da razpisujeta za „Razore“ dve zanimivi nagradi, in sicer:

1. Aeroklub

razpisuje 3 proste vožnje z avijonom nad Ljubljano za tiste naročnike „Razorov“, ki bodo prispevali v letošnji zadnji številki (koncem maja) 3 najboljše spise o temi „Pomen civilnega letalstva pri nas“.

2. Jadranska plovitba

pa bo izstavila 1 prosto vozovnico I. razreda od Sušaka do Kotora in nazaj za tistega našega naročnika ali naročnico, ki bo odgovoril najbolje na temo „Naše morje in njegov pomen za nas“.

Tega tekmovanja se lahko udeleži vsak naš naročnik ali naročnica. Obsega naj spis največ 3 do 4 tiskane strani „Razorov“. Uredništvo mora spis prejeti najpozneje do Velike noči.

**ZDAJ PA
NA DELO!**

UREDNIK.

„Snegulčica in škratje“

pravljico, ki jo skoraj vsi poznate, so zdaj tudi filmali. Ne bo dolgo, ko jo bomo tudi v Ljubljani gledali.

Mladina,

**„Razori“ naj ti bojo
najljubši mladinski list!**

UREDNIŠTVO

prejema mnogo prispevkov od svojih mladih prijateljev, bravcev in bravk. Ti prispevki pa največkrat niso več primerni za „Razore“, ker so zapoznani. Tako je prejelo uredništvo pred nekaj dnevi prigodbe o božiču, zimi itd. Takrat, ko so ti pošiljatelji pisali te prispevke, je bil res božič oziroma zima, ko bi ti prispevki zagledali luč sveta v „Razorih“, bo pa že sijalo sonce Velike noči. Zato ne bi bili ti prispevki takrat več tako zanimivi, kljub temu, da so nekateri prav dobri. — Uredništvo bo vse te dopise shranilo za jesen. Tedaj bo spet izšla številka, v kateri bodo samo vaši prispevki. In tedaj bomo spet razpisali nagrade, ki bodo še lepše, kot so bile v oktoberski številki. Tekmovanje za nagrade bo pa tako, da bo dobil vsak nagrado, ki bo stalni naročnik ali stalna naročnica „Razorov“ in katerega prispevek bo objavljen. 3 vprašanja bo še pred počitnicami objavilo uredništvo za 3 prve in najlepše nagrade. Takó se bodo lahko vsi naši in vse naše kosali za nagrade „z uma svitlim mečem“. Objavili bomo tudi slike prvih treh nagrajenih.

Torej na svidenje! UREDNIK.

NEKOČ JE BIL DEČEK

ki se je rodil v neki naši banatski vasi. Že mladega šolarčka je gnala vroča želja, da bi v svojem življenju dovršil kaj velikega. V srednji šoli je mnogo čital in se zanimal za vse, kar se je dogajalo doma in v svetu. Tako se je zgodilo, da je res odšel pozneje v inozemstvo, v veliki svet, da si tam razširi svoje obzorje, da se dvigne s svojo lastno močjo in s svojim lastnim trudom nad vsakdanjost.

Dr. Mihajlo Pupin.

Dosegel je svoj cilj. Toda preden so se uresničile njegove želje, je preстал razne zgođe in nezgođe, hude borbe za obstanek in mnogo stradanja. Vedel je, da ni pouka brez muk in da ni uspeha brez vztrajnosti. Zmerom je bil pripravljen za vsako delo; tako je tudi izkoristil vsako priložnost, da je spoznal ljudi, naravo in življenje. To je bila zanj najboljša knjiga in najboljši pouk. V začetku je bil pastirček, potem kmetovalec, nato obrtni delavec v tvornici. Vsako delo in vsaka dolžnost sta mu bila sveta.

Ob prostem času se je še sam dalje izobraževal teoretično in praktično. Napravil je vse potrebne šolske izpite in končno dovršil tudi univerzo. Ker je živel med tujimi ljudmi, se ni zanesel popolnoma na nikogar, tudi na svoje prijatelje ne, temveč se je zaupal le svojemu lastnemu znanju in svojim lastnim močem. Kmalu je bil imenovan za profesorja na univerzi in tako je postal znanstvenik svetovnega slovesa: danes moremo prenašati zaradi njegove iznajdbe zvoke na ogromne daljave preko kablov.

Mnoge svetovne univerze so ga imenovalе svojim častnim članom, a odlikovan je z mnogimi najvišjimi odlikovanji. Sam je napisal knjigo „Od pastirja do izumitelja“, kjer je opisal, kako more kdo z delom, z vztrajnostjo in z voljo doseči v življenju uspeh. Pred dobrim letom je proslavil 75-letnico svojega življenja. Četudi je že v visokih letih, je še duhovno svež in dela dalje.

To je Jugoslovan dr. Mihajlo Pupin iz Idvora v Dolnjem Banatu, profesor na univerzi v New Yorku.

ZAKLAD V EMONI.

ZGODOVINSKA POVEST.

(Nadaljevanje.)

Tistega dne popoldan se je zbral narod pred gradiščem, pri vhodu, kjer so bili obrski poslanci pustili konje in pokrit voz.

Že se je dvignilo z Gradišča gromovito vzklikanje: Sloveni so se poslavljali od Valuka in Ratimira. Že so se na tankih krivih nogah prizibali iz gradišča obrski poslanci in zasedli svoje nizke konjiče. Najprej dva Obra stražarja, za njima jugur Kajuk, potem Valuk, Rodan in Ratimir na iskrih venetskih kobilah, naposled še ostali Obri, sredi njih pa pokrit voz — tako so odrinili po cesti proti Celeji. Od vseh strani so jim vzklikali Sloveni in mahali svojima bratoma v poslednji pozdrav. Rodan se je — nekoliko bled — oziral po svojcih.

»Šilonosec!« je vzkliknila Mela, ko je obrska telega privozila mimo nje, ki je stala med ostalimi Keltoromani ob cesti, blizu gradišča. Dekle je bilo blede, da se je Tauro ustrašil.

»Kaj ti je?« je vprašal in je ni razumel.

»Šilonosec! je še enkrat zaklicala. »Na vozu je! Videla sem ga, ko je dvignil zagrinjalo!« Ihtenje jo je streslo.

»Langobard? Beži, beži! Vojvoda je poslal na vse strani svoje čete, da preiščejo vso okolico za ubeglim Langobardom. Kako bi se drznil priti v levji brlog! Bodi pameten. Ne jokaj!«

Mela je zbrala vso voljo in zatrla ihtenje. A srce ji je bilo težko... Rodan! Kako veselega obraza se je poslovil! Želja po prigodah ga je gnala v svet. Zaman mu je branila polhroma mati. »Melo sem naprosil, da bo skrbela zate,« ji je odgovoril in se iztrgal iz njenega objema... Ali se je Mela res motila? Res ni bil Šilonosec na vozu? In če je vendarle bil? O! Strašno bi se osvetil Rodanu!... Ampak Tauro ima prav: Nemogoče, da bi se Langobard sam vrnil v slovenski tabor...

Ko se je sonce bližalo zatonu in je vročina ponehala ter je z gorskih velikanov zavel hladen veter, so se odpravili obrski poslanci z Ratimirom, Valukom in Rodanom iz gradišča. Sloveni so jih spremili, da se poslove od svojih ljubljencev, mladega vojvodovega prvorojenca Valuka in junaškega župana Ratimira. V dveh dolgih vrstah je bila obrobljena cesta, ko se je pojezd uvrstil na njej. Na čelo je zajahalo nekaj obrskih stražarjev, za njimi jugur Kajuk, za Kajukom Ratimir in Valuk, za njima pa Rodan. Pojezd so sklenili ostali Obri, ki so peljali zadaj nekaj voz z živežem in drugimi prijateljskimi darovi vojvode Nepokora.

Mela in Tauro sta poslednjikrat stopila k Rodanu, da se poslovita od njega. Mela mu je podala preprost ovčji kožuh.

»Oče ti ga pošilja.«

Ni mu povedala, da je oblačilo sama izprosila od očeta. V njenih lepih očeh so se lesketale zadržane solze.

Rodan si je ves ganjen obesil kožuh okrog golih ramen.

»Sporoči mu, da se mu zahvaljujem! Pozdravi mojo mater, Mela! Prosim te, poglej včasih, kako se ji godi!«

»Skrbela bom za njo«, je Mela obljubila.

»Najrajši bi šel s teboj, pa mi oče ne dovoli«, se je Tauro poslavljaj od prijatelja.

Pojezd se je premaknil, kopita so zapeketala po cesti. Z okopov Ljubanovega gradišča so odhajajočim mahale devojke v pozdrav, med njimi lepa Pribislava.

»Bogovi z vami!« je kriknila, ko je prijahal brat z obema prijateljema mimo nje.

Ratimir in Valuk sta izdrli meče in jih zavihnela v pozdrav. Rodan je z roko pomahal v slovo. Iz naroda je zabučalo gromovito vzklikanje.

Skozi solze je Mela gledala za njimi. Oblak prahu ji je naposled zakril temnelaso Rodanovo glavo. Ljudje so se vračali v gradišče, Mela pa je še vedno stala ob robu ceste in zrla za pojezdom, ki je izginjal v daljavi. Naposled se je tudi ona vrnila, da poišče svojce.

Večerna megla je že vstajala nad potokom v ozki dolini, ko se je pojezd približal strmemu klancu blizu ruševin trdnjave Adrantes¹⁾, naselbine, ki je stala na prevalu hribovja med Emonsko in Celejsko dolino.

Sredi pojezda sta jahala Slovena, za njima Rodan.

Ratimirovo brazgotinasto lice je sijalo od zadovoljstva. Zopet so ležali pred njim dnevi, polni prigod, junaštev, slave. Poznal je Obre.

»Težko, da bi nas spoštovali kot talce. Stavim, da nas vzamejo s seboj nad Bizantince. Boš videl!« je zagodrnjal proti Valuku.

Letà je skomignil z rameni.

»Meni prav. Boljše, kakor da bi nas zapirali v smrdljive dvore njihovega »ringa«²⁾.«

»Res je. Poleg tega imam z Bizantinci še star neporavnan račun.«

1) Trojane.

2) Devetkratni okrogli okopi, s katerimi so Obri obdali svoje naselje med Donavo in Tiso.

V temi so se zabliskale njegove oči. Valuk, ki ga je postrani ošinil s pogledom, si je mislil: »Zares je strašen. Pribislavi se prav nič ne čudim, če se ga brani. Ampak junak je! Ves narod nima boljšega meča. Osvetil se bo Bizantincem, ker so mu pred leti ubili ženo in sinčka.«

Ratimir pa je predel svoje misli: »Bizantincev posekam, da bodo guslarji peli o meni in zanesli mojo slavo do Pribislavinih ušes. Potem se vrnem, z veliko slavo ovenčan in Nepokor mi da Pribislavo za ženo.«

In pred očmi mu je vstala zlatolasa Pribislavina glavica...

Rodanu, ki je jahal za Slovenoma, je bilo izprva nekoliko tesno pri srcu. Dasi ga je gnalo od doma hrepenenje, spoznati svet, mu je bila misel na hromo mater vendarle grenka. A tolažil se je z Melino oblubo in sanjal je: »Mnogo novega se naučim med junaki. Nekoč bom junak kakor oni...«

»Joj!« se je stresel in skóraj bi bil izpustil vajeti. Kaj je to? Ni li čul iz gozda glas sove? Tako ga je klical Celij, kadar ga je doma na Gori sv. Marije povabil s seboj v gozdove.

Celij?

Ne, saj ne more biti. A tam spredaj sta se pojavila iz teme kraj ceste dva moža in ustavila obrske stražarje. Rodan ni razumel njihove govornice, le toliko je videl v luninem svitu, da je stražar zajahal k poveljniku Kajuku in mu nekaj poročal, nakar je jugur pokazal z roko navzad, na pokrite vozove, ki so spremljali pojezd. Stražar se je obrnil k obema tujcema in stopil z njima ob kraj ceste, da bi šel pojezd mimo njih.

Tedaj so se širile Rodanove oči...

Ratimir in Valuk pa sta kakor ukopana obstala s konjem pred čakajočo trojico. Ratimir je izdril meč.

»Prokleti dolgobradec! Ali sva vkup!« je zarjul strašni borec in pognal konja proti tujcema. Bila sta — Langobarda.

Gibčno sta dolgobradca odskočila.

»Primito kukavico!« je zaklical razjarjeni Sloven, »Vojvoda Nepokor vam plača uslugo.«

In že je obrnil konja za njima.

A — na migljaj jugura Kajuka so se mu povsila obrska kopja nasproti. Ratimir je presenečen obstal.

»Langobarda sta moja gosta!« je začul za seboj meketajoč jugurov glas.

Ratimir se je okrenil. S posmehom je pogledal navzdol na pritlikavega Mongola na nizkeri konjiču.

»Zares odličen gostitelj, ki si izbere obešenca za gosta!«

Vtaknil je meč v nožnico, pomežiknil Valuku in mirno odjahal dalje po cesti. Kajuk je dobro razumel žalitev, a obvladal se je in obrnil konja, da prehiti velikana. Iz malih, stisnjenih oči pa mu je sijala zloba.

V Rodanu se je tresla sleherna mišica od razburjenosti. Krčevito mu je roka oklepala lok in pripravljeno puščico. Zakaj ni Ratimir posekal Langobarda? Rodan ni poznal obrske govornice in ni mogel razumeti, zakaj sta Slovena prizanesla Langobardoma. Opazil je pogled, s katerim ga je ošvignil eden izmed Langobardov. Ali ga je spoznal? Kakor krvoločni zveri so se bile grdunu zaiskrile oči ob mesečnem svitu, da je Rodana spreletel neprijeten občutek.

Langobarda sta zlezla v zadnjega izmed voz. Pojezd je nadaljeval pot. Le počasi in škripaje so se premikale obložene telege po klancu navzgor. Nihče ni opazil sence, ki je švignila za pojezdom iz gozda čez cesto in utonila za

grmovjem na drugi strani ceste... Bila je sključena postavica pohabljenega starca. Celij!

»Prokleta dolgogradca! Ves dan se klatim za njima po gozdovih, da jima iztrgam zaklad, zdaj se mi pa odpeljeta izpred nosa. In jaz naj tečem za njima. Ampak — le to — le to mi je nerazumljivo: kako je Rodan zašel v to družbo? Ugrabili ga niso, saj ima vse orožje na sebi. Menda vendar ne gre prostovoljno med Obre? In dva Slovena sta z njim. Morda ga je res zapeljala nemirna žilica, ki ga je vedno gnala v svet?«

Tako je Celij razmišljal in dostavil s hudomušnim smehom:

»Nu, zakaj bi se jim še jaz ne pridružil? Gospodarju Rufeliju sem dolžan, da njegovega rodbinskega zaklada ne izpustim iz oči. A skozi grmičje ne bom trgal obleke. Do obrske dežele vendar ne morem teči za njimi!«

Ko se je pojezd približal vrhu klanca, je Celij pogumno skočil na cesto, stekel za poslednjim vozom in se obesil zadaj nanj. Eden izmed Langobardov, ki sta čutila stresljaj na vozu, je odgrnil platno in vzkliknil:

»Oho! Odkod pa ti?«

»Pst! Pusti me, rojak, naj se še jaz peljem! Langobard sem in trgujem po teh cestah. Pa so me Sloveni dobili in mi vzeli voz in konje, stražarje pa pobili«, je Celij hitel lagati.

»Da si Langobard? Kam pa si dal brado?«

»Ostrigel sem si jo, da bi me Sloveni imeli za svojca in bi jim laže ušel. A kako bi, ko ne razumem njih jezika!«

»Hehe! Torej si zaman žrtvoval brado! Nu, zlezi v voz! Obrom se že kako izgovorimo, če te zasačijo. Slovenov se pa nič ne boj! Njihovi talci so z nami. S čim pa si trgoval?«

»Morsko sol sem menjal za kože, ki sem jih pošiljal v Rim in v Bizanc«, je neustrašno lagal zviti Celij in s posmehom, ki ga dolgogradca v temi nista mogla opaziti, je pripovedoval izmišljeno povest o svojem trgovanju in o napadu silnih Slovenov.

»Vražji barbari!« se je jezil eden izmed dolgogradcev, »kaj misliš, Arivald, ali bi se lahko dvignili z vojsko nad nje, če bi se naši knezi zedinili in zopet izvolili kralja? Saj smo že štiri leta brez njega.«

»Hm. Tebi se blede, Taso!« ga je šilonosi tovariš ljubezljivo zavrnil. »Naši knezi pač niso tako nespametni, da bi zopet volili kralja, ker vedo, da je potem konec njihove oblasti.«

»Čul sem, da velikaši nameravajo posaditi Klephovega sina Antharija na prestol.«

»In ga poročiti s hčerjo bavarskega vojvode Garibalda, pobožno Teodelindo — tudi jaz sem tako čul.«

»Ampak ona je vendar katoličanka, mi pa smo Arijei!«

»Hm. Germanska kri je, kakor smo mi. Mislim, da iščejo naši velikaši pred vsem zveze z Bavarci, da nam pomagajo, kadar pride čas in udarimo na Slovence.«

»Že mogoče. Ampak to bo težka borba. Ali si jih videl, kako so krepki, izurjeni in dobro oboroženi?«

»Videl. Nu, saj bi nam pomagali še Obri.«

»Prav imaš. Vojvoda Agilul mi je naročil, naj povprašam kakana Bajana, kako on misli o langobardsko-obrski zvezi.«

»Dokler ostanejo Sloveni v teh krajih, nam pravzaprav ni sile dregati vanje.«

»Dokler ostanejo — seveda. Ampak kmalu bodo začeli siliti za nami v Italijo. Zavedajo se svoje moči in, če bomo sami, se jim ne bomo mogli ustavljati.«

»Hm.«

Nekaj časa je bilo tiho v vozu. Potem je Taso povzel:

»Ali si videl mladca, ki spremlja oba Slovena?«

»Videl. Kaže, da je Keltoroman. Lep dečko.«

»Lep? Hehe! Ali veš, da je on tisti, ki ti je poslal puščico v hrbet, ko si bežal z ugrabljeno vojvodovo hčerjo?«

»Taso!« je siknil šilonošec in zgrabil tovariša za roko, »kako moreš to vedeti?«

»Čul sem, ko sem bil v slovenskem taboru ujet. Velike časti so izkazovali temu mladcu. Vojvoda in njegov sin sta sklenila z njim prijateljstvo.«

»Tristo vragov!« je vzdihnil šilonoši Arivald, potem pa je tiho dodal: »Zdajle ne moreva do njega. Prijeli bi naju takoj. Ampak v »ringu« bo dosti prilike. Iz »ringa« vsekakor ne sme priti živ.«

Celij, ki je ves čas mirno poslušal njun razgovor, je odrevenel. Taso pa se je zopet oglasil:

»Hm. Težava bo. Talce bodo Obri varovali kakor punčice v očeh.«

»Ne boj se! Tole nam odpre vsaka vrata!«

V Arivaldovi pesti so tiho zazveneli zlatuški.

Tat! Morilec! je zaškrtal Celij in komaj se je ukrotil, da se ni izdal. Čepel je v svojem kotu na koncu voza in pot mu je zalival čelo.

Kako bi posvaril Rodana? Kako ga obvaroval zločinčeve osvete? Zaman si je starec belil glavo. Sklenil je, da Langobardov ne izpusti iz oči. Izprva ju je zasledoval, ker je v votlini pod vodnjakom opazil Langobardovo sled in vedel, da je dolgobradec ugrabil zaklad, ki je bil last Celijevega gospodarja. Zdaj pa — o, zdaj je njegov miljenec, Rodan, v nevarnosti!

(Dalje prihodnjič.)

J o j a :

ZAKAJ SE NEKATERA PISMA IZGUBIJO?

(Pol zares — pol za vmes.)

Koliko tujih grehov mora nositi pošta, česa vse ne zvrnejo ljudje na račun izgubljenosti, počasnosti in nezanesljivosti pošte! Seveda, nič ni lažjega in priložnejšega, kakor v zadregi zvaliti lastno krivdo na pošto: pošta je kriva!

Prezreš godovni dan, na neprijetno pismo bi moral odgovoriti, domov si obljubil, da boš vsak dan pisal, — o, toliko je takih nerodnih stvari in še bolj nerodnega izgovarjanja! Najhitreje in najenostavneje se izmažeš, da se ogorčiš: saj sem pisal, torej se je izgubilo na pošti! Tako pripoveduješ ti tukaj, a naslovník trobenta v drugem kraju še huje: poglejte, kakšna je ta naša pošta, že osem pisem mi je pisal, a jaz sem prejel šele tri... Splošno z gledovanje nad nezanesljivostjo pošte!

A pošta je le dobrodušna razbremenjevalnica tujih grehov, je potrpežljiva tarča, v katero lahko vsakdo strelja. V resnici se izgubi namreč tako malo pisem, da se vspričo silne množine, ki plove brez prestanka po poštnem vele-toku, lahko trdi, da pošta ničesar ne izgubi, zakaj redki primeri so le izjeme, ki potrjujejo pravilo. Tako n. pr. se včasih pismo ali karta zatakne v kak časopis ali pa zaide v špranjo razdeljevalne omare.

Kar vidim te, kako posmehljivo vihaš nos, češ: vsi se pa tudi ne lažejo, sam vem, da se izgubijo tudi pisma, ki so bila res dana na pošto.

Res je, brate, in prav na to pot sem te hotel privedi. Res je, nekatere — sorazmerno prav redke — pošti izročene pošiljke (pisma, karte, tiskovine itd.) ne pridejo nikoli naslovniku v roke. A te »izgubljene« pošiljke je treba zapisati v narekovaju, zakaj pošta jih ni izgubila, nasprotno, pošta jih ima in se trudi, kako bi jih dovedla svojemu smotru, a jih ponajveč ne more. Nekaterih pa tudi ne sme.

Oglejmo si najprej, zakaj pošta nekaterih pošiljk ne more dostaviti naslovniku niti jih vrniti pošiljatelju. Na kratko povedano: n a j v e č z a r a d i p o m a n j k l j i v i h n a s l o v o v ! Na primer:

Brez naslova. Pošta dobi v nabiralniku zalepljeno pismo brez vsakršnega naslova. Neverjetni lahkomislec ali pozabljivec je napisal pismo, ga dal v ovitek, zalepil, pritisnil celó znamko, potem pa hitro v nabiralnik z njim, ne da bi bil prej napisal naslov na ovitek. Ali pa stori tako kak sorodnik onega očanca, ki nikakor ni hotel napisati naslova na pismo, češ: ne maram, da bi na pošti vedeli, komu pišem... S takim pismom pošta pri najboljši volji ne ve kaj početi in se seveda »izgubi«.

Natančna oznamba naslovnega kraja. Predpis je, da mora biti poleg naslovnega kraja napisana še pristojna pošta, v mestu tudi ulica in hišna številka. Vzlic temu si lahko uverjen, da pride pismo brez zamude v roke naslovniku v Čušperku, Krtini, v Notranjih goricah ali v Frankolovem, čeprav ni v teh krajih pošte in čeprav nisi napisal zadnje pošte. Veš, poštarji so iznajdljivi in poznajo kraje ko berač hiše. Prehudo zahtevo pa staviš nanje, če zapišeš samo Janez Zgaga, Slatina. Tukaj si poštar ne zna dosti pomagati. On pač več, da je mimo Rogaške Slatine in Slatine Radencev samo v Dravski banovini še 16 krajev s tem imenom, ne more pa vohati, v kateri od teh 16 Slatin prebiva ta zgaga. Tako pismo dobi nalepnico »Naslov nezadosten« in roma nazaj k sprejemni pošti, nakar se rado zopet »izgubi«.

Napiši tudi svoj naslov na zadnjo stran pisma! Mnogo je vzrokov, zakaj pošta ne more izročiti nekaterih pošiljk naslovniku. Poleg naštetih jih je še več. Naslovník se je preselil ali odpotoval, a pošta ne ve, kam. Da bi javil pred odhodom iz tistega kraja pošti svoje novo bivališče, mu ne pride na misel, saj pošta ni vojni okrug ali občina, da bi njej javljala odhod, odnosno prihod. Posledica? Pismo roma nazaj z listkom »Odpotoval« (treba si je vedno še misliti zraven: »neznano kam«). Dalje: naslovna tvrdka je prenehala, likvidirala, naslovno društvo ne obstoji več, ali pa je naslovník celo umrl. Najpogosteje se še zgodi, da naslovník pisma neče sprejeti, posebno če ni znamke. Tako odklanjajo zlasti uredništva in uprave časopisov vsa pisma, od katerih je treba plačati kazen.

Vsa taka pisma pošlje naslovna pošta nazaj sprejemni pošti. Ta jih vrne pošiljateljem, če jih more. More jih pa samo takrat, če je pošiljatelj naslov označen na pošiljki. A kaj, če ni? O, ne smeš misliti, da pošta taka pisma kar v peč vrže, ali pa da jih morda odpre, lepo vse prebere, potem pa da pred cerkvijo klicati, kdo je pisal pismo s tako in tako vsebino. Ne, pošta ni niti taka, kakor kaže prvi primer, niti taka, kakor se prikazuje v drugem primeru, ampak vse gre lepo počasi, z maniro in po paragrafih.

Pri poštnih ustanovah obstoji urad, ki ni dosti znan, to je »Poštni poizvedovalni urad«. Temu se pošljejo vsa ona pisma, dopisnice itd., ki jih ne morejo pošte izročiti ne naslovníku ne pošiljatelju. Poizvedovalni urad drav-

ske poštne direkcije — tak urad je pri vsaki direkciji — dobi vsak mesec okrog 1.500 neizročljivih pošilk. Ta urad ima pravico, kakršne nima nihče drugi, niti žena do moževih pisem: sme namreč odpirati pisma. Prebrati jih sme pa le toliko, da ugotovi pisca, to je pošiljatelja dotičnega pisma. Če je ta podpisan s polnim imenom, potem je stvar hitro urejena: pismo dajo nazaj v ovitek, ga ponovno zapro s posebnim zalepnim listkom poizvedovalnega urada, na zadnjo stran napišejo z rdečo tinto pošiljateljev naslov, nato pa pošljejo pismo pristojni pošti, ki ga vrne pošiljatelju. Huje je, če je podpis samo: Tvoj oče, brat, sin in podobno, a tudi pri takih skušajo izročiti pismo prvemu ali drugemu upravičencu tako, da napišejo zadaj: pošiljatelj oče, brat itd. naslovnika. Navadno se pošti res posreči, da po takem opisu najde pošiljatelja in mu vrne pismo.

Seveda, obupno pa izgleda, kadar je podpis samo: Prizadeti, ali: Več davkoplachevalcev, ali: Tvoja do groba zvesta Fifi, ali sploh ničesar. S takimi pismi se pri najboljši volji ne da nič napraviti in gredo po trimesečnem čakalnem roku (pri priporočenih pismih po enoletnem) zares v peč in se torej res »izgubijo« za zmerom.

Druga vrsta neizročljivih pošilk je pa taka oziroma odtod, ker jih pošta ne sme dalje odpraviti odnosno izročiti naslovniku, a tudi ne vrniti pošiljatelju. Če omenim tiskovine s prospekti za inozemske srečke ali s prepovedanimi časopisi in pošiljke s protidržavnimi napisi, znaki ali slikami samo mimogrede, ostanejo v glavnem še tri vrste pošilk, ki jih pošta ne sme prevažati.

To so najprej nemoralne. Napišeš na odprto karto stvari, ki se povedo kvečjemu o polnoči natiho, ali pošlješ »razglednico«, na kateri je le preveč »razgleda« — o ne, nikoli ne pride naslovniku v roke! Zakaj pošta visoko dviga prapor morale in budno pazi, da se kaj pregrešnega ne vtihotapi v njene vreče in torbe. Neprestano voha, nemara prevneto, ali ne kuka kje kaj pohujšljivega. Nak, pošte si ne smeš izbrati za prenos v moralnem pogledu oporečnih kart in »razglednic!«

Še huje boš razočaran, če pišeš žaljive karte. Izveš, da te dve »prijateljici« opravljate pri tvoji zaročenki. V prvi jezi napišeš eni na odprto dopisnico, da ji boš oči izpraskal in jezik odstrigel, a drugi pošlješ »razglednico«, na kateri je podoba šljastonose ženščine z nagobčnikom na ustih. Hu, maščevanje je sladko, ali drugi dan te že malo skrbi, tretji dan pa srečaš jezični deklici. Najraje bi se vdrl v zemljo, toda glej: hinavki hitite k tebi in se ti smejete, ko da ni bilo nič. Pasja noga, kaj naj to pomeni? Stvar je čisto enostavna: pošta, ta nepoklicana čuvarica reda in morale, je zaplenila tvoji karti, ker žaljivih stvari ona ne prevaža.

Tudi ne bi rekel dvakrat, da si kedaj prejel — včasih kaj uide — natipkan listek s približno takole vsebino: »To VERIGO SREČE je začel neki ameriški polkovnik (ali »holandski kapitan« ali »španski grof« in vse različne »višje šarže«). Prepišite ta listek devetkrat in ga pošljite v devetih dneh devetim svojim znancem, nakar vas čez devet dni doleti velika sreča. Če pa tega ne storite, vam grozi velika nesreča. Tako je filmski divi A. A. umrlo dete, italijanski major B. B. si je zlomil nogo in madžarskemu veleposestniku C. C. je zgorela čez 9 dni hiša, ker je pretrgal to verigo. Zato, pazite se!« — Brr, nisi praznoveren, vendar kar mrzab te stresa! Čez devet dni: dete ljubiš, napredovanje čakaš, — moj Bog, toliko je tega, česar se mora človek bati —

in zdaj nož na vrat: devetkrat prepíši, če ne... Naj se pes obesi, saj listki so brez podpisa, vsebino pretipkaš na stroj, pisma nasloviš devetim znancem in vse skupaj skrivaj spustiš v nabiralnik. — Toda škoda za strah in trud! Že je tu neizogibna pošta, ki ne pusti takih pisem naprej, temveč jih zaseže in predloži kot nedopustne Poizvedovalnemu uradu, a ta jih uniči z naslado liki Hitler židovske knjige. Zakaj pošta ni samo čuvarica nrvnosti in reda, nego tudi ne pusti, da bi se pospeševalo p r a z n o v e r s t v o, vsaj udeležena neče biti pri tem razširjanju. Poštni uradnik zavoha kmalu take tiskovine, spozna stvar že po začetnih besedah: »Neki turški paša je začel to verigo...«, o, in se še malo ne ustraši ne devetih dni, ne grozanskih posledic, ki pridejo nanj čez devet dni, marveč hladnokrvno nalepi na drobna pisemca listek »Ni dovoljeno — non admis«. In resnično se mu nič ne zgodi hudega, ne čez devet dni, ne kesneje...

Tako, dragi moj, izgledajo na pošti »izgubljena« pisma, gledana s poštar-skimi očmi. Zato ne obrekuj pošte, marveč delaj po njenih zapovedih: naslove piši jasno in natančno, ne greši z grdimi besedami ali slikami, ne veruj v vere, ki so prazne, in nobeno pismo se ti ne bo izgubilo. (»Poštni almanah«.)

R o j e c V l a d o :

ČEBELE KURIJO!

ani decembra sem vprašal v šoli, kaj delajo čebele pozimi; skoraj vsi so odgovorili, da spijo. To pa ni res. Stopimo pozimi v kak čebelnjak in prislonimo uho na ta ali oni panj! Slišali bomo neko pritajeno brnenje, ki takoj preide v močnejše šumenje, kakor hitro smo po nerodnosti ali hote pretrdo stopili ali na kakršenkoli drug način povzročili ropot. Če še dvomite nad čuječnostjo čebel, pomolite roko v panj, pa boste videli, kako naglo jo boste zmaknili. Vašo nevero vam bodo plačale s trupom iz svojih žel.

Ker smo že v čebelnjaku, si izposodimo pri čebelarju toplomer in zmerimo toploto. 10⁰ p o d ničlo! Precej občuten mraz, kaj ne? Sodeč po ščinkavčku na vašem nosu, bi človek mislil, da je še mrzleje. Toda toplomer ne laže in se moremo nanj docela zanesti. Na vrhnji straniči panja je voha, skozi katero pita čebelar čebele, kadar jim primanjkuje hrane. Odstranimo nalahno čep in potisnimo skozi nastalo odprtino toplomer prav v sredo gnezda! A le počasi, da ne bomo potrli in zmečkali preveč čebel; čebelar že itak precej nevoljno opazuje naše početje. Ko smo to napravili, zamašimo reže med toplomerom in robovi vehe z žepnim robcem! Zakaj? Topel zrak je lažji od mrzlega in bi pri vehi prehitro uhajal. — Pravite, da tudi pri žrelu uhaja? Imate prav! Toda tam ga uhaja prav, prav malo; žrelo je pač spodaj.

Tako! Sedaj pa malo potrpljenja! Živo srebro se počasi dviga; mi pa si želimo čim natančnejšega merjenja.

Vas zebe? Tudi mene nekoliko. A če smo se že nečesa lotili, vztrajajmo do konca. Vsako spoznanje, vsak napredek je vezan s težkočami.

Poteklo je skoraj četrt ure. Mislim, da je bil toplomer dovolj dolgo v panju. Previdno ga dvignimo! Koliko kaže? 35⁰ n a d ničlo? Ste pričakovali kaj takega? Tudi jaz ne! Običajno je namreč pozimi toplota v čebelnem gnez-

du nekoliko nižja. Giblje se med 20° in 30° C. To izredno višino smo povzročili najbrže mi sami s svojim rogoviljenjem, ki je čebele razburilo in — kakor vidite — prav pošteno ogrelo. Po vsem tem pa vendarle lahko s precejšnjo izvestnostjo zaključimo, da je v obljudenih panjih celo v najhujši zimi še vedno topleje, kakor v naših sobah — še več: da morejo čebele to toploto poljubno menjavati, zvišati ali znižati.

Kako naj si razložimo ta pojav?

Odgovor je v naslovu: Čebele kurijo! Malo čudno se tole sliši, a dokazal vam bom, da mi ni do šale. Njihovo kurivo seveda niso drva niti premog niti kaj podobnega, ampak med, ona čudežna snov, ki jo čebele pridelujejo poleti iz sladkih rastlinskih in drugih sokov. Med namreč ni samo tečno hranivo, temveč tudi zelo uspešen proizvajalec toplote. Zato je umljivo, da ga je vzel raziskovalec Byrd, ko se je odpravljajal na mrzla južno-tečajna ozemlja s sabo več stotov.

Med prištevamo k tako zvanim ogljikovim hidratom. Njegova najvažnejša kemična sestavina je ogljik. Čebele zavzijejo z medom, ki je pozimi njihova edina hrana, velike množine ogljika. Ta ogljik prihaja po krvi v mišičje, kjer se sprosti in zveže s kisikom iz zraka, katerega so tjakaj dovedle dihalne naprave. Z drugimi besedami: v mišičju ogljik oksidira ali zgoreva. Prav isto se dogaja v peči in v svetilkah. Ogljik, ki je nakopičen v drvah, premogu, petroleju, olju itd., se spaja s kisikom iz zraka. Ogenj bi takoj ugasnil, če bi peč ne vlekla, če bi preprečili zraku dotok h kurivu. Radi pomanjkanja kisika mora prenehati vsako gorenje, ker ni gorenje pač nič drugega, kakor spajanje ogljika s kisikom. Posledica vsakega gorenja pa je toplota. Potemtakem nastaja toplota tudi v mišičju čebel.

Na kratko bi mogli povedati, kar smo do sedaj ugotovili, takole:

Kurivo, ki ga uporabljajo čebelne družine za ogrevanje svojih stanovanj, je med; pečice, ki pretvarjajo to kurivo v toploto, pa so telesca posameznih čebel, ki sestavljajo družino.

S tem pa še nismo odgovorili na oni del prejšnjega vprašanja, ki se tiče toplotne regulacije.

»Ta regulacija«, boste rekli, »je odvisna od tega, koliko čebele nalagajo v svojih pečicah, koliko jedo«. Pravilno! To bi bilo eno sredstvo, ki ga pozna vsak preprost čebelar. Zato svoje panje na zimo dobro zapaži s slamo, senom, papirjem ali s čim podobnim. Ako bi tega ne storil, bi porabile družine mnogo več medu. Tudi za ogrevanje sob s tankimi stenami, sob, pri katerih se okna in vrata le slabo prilagajo podbojem, rabimo več kuriva, kakor za ogrevanje že po naravi toplih stanovanj. Žrel spodaj na panju seveda čebelar ne sme zamašiti, ker bi s tem odvzel čebelam zrak.

Drugo sredstvo je ono značilno brnenje, kateremu smo v začetku prisluškovali. Brnenje nastaja radi hitrega utripanja s krilj, to utripanje pa je delo prsnih mišic, na katere so krila pripeta. Gibanje mišic namreč pospešuje zgorevanje, oziroma proizvajanje večjih količin toplote. Komu še ni bilo vroče pri kakem težkem delu, hitrem teku ali naporni telovadbi?

S hitrejšim ali počasnejšim gibanjem mišic morejo čebele svoja telesca poljubno razgreti in v zvezi s tem poljubno izpreminjati toploto v panju. Tako čebele toploto regulirajo. Tu je nov dokaz, da čebele pozimi ne spe.

memb. Visoki poviški in padci povzročajo smrt. Najvišja toplota, ki jo je prenesel kak človek in je dokazana, je bila pri nekem, na škrlatinki obolelem možu, 45.6° C, pri nekem bolniku pa je padla zaradi silne izčrpanosti na 22.5° C. Prvi je podlegel, drugi pa je ozdravel.

Povprečna telesna toplota sesalcev in ptic se v splošnem ne razlikuje preveč od človeške. Najnižjo ima kljunač, ki stoji tako rekoč na meji med toplokrvnimi in mrzlokrvnimi živalmi, najvišjo pa naša lastavica. Pri kljunaču znaša 24° C, pri lastovici pa 44° C.

Telesna toplota živali z nestalno toplo, ali če hočete, z mrzlo krvjo se ravna po toploti okolice. Običajno je le za malenkost višja od obdajajočega jih zraka, vode ali kake druge snovi, v kateri žive. Pri navadni kuščarici so n. pr. ugotovili presežek 0.8° C, pri potočni školjki 0.5°, pri žabi 0.3° in pri slaniku 0.06°.

Kako je s čebelami? Kot žuželke bi morale biti mrzlokrvne, po dosežanju razmotrivanju pa bi jih morali uvrstiti med toplokrvne živali. Z nepoprečno izvestnostjo bi mogli odgovoriti na to vprašanje, če bi nam bila znana njihova telesna toplota.

Pri človeku merimo telesno toploto z živosrebrnimi toplomeri, ki jih vtikamo v usta ali pod pazduho. Če bi hoteli tak toplomer uporabljati pri čebelah, bi moral biti zelo majhen, a kljub temu dovolj natančen. Človeški duh je premagal že večje težkoče, kot jih zahteva izdelava takega toplomera. Zato ni nič čudnega, da ga je neki mehanik tudi res napravil. Dandanes so seveda izumili še boljše načine, po katerih je mogoče neposredno izmeriti, ali pa s pomočjo računov določiti telesno toploto žuželk. Omenim naj le način s tako zvano termoelektrično iglo. Iglo zataknejo čebeli v telesa in izračunajo po odklonu kazalca na posebni lestvici njeno toploto. Mogel bi naštetih več učenjakov, ki so se bavili s to zadevo. Žali Bog, da so zaključki njihovih merjenj tako različni, da še danes ne moremo reči nič določnega o telesni toploti čebel. Kakor vse kaže, je mnogo višja od okoliške temperature, po čemer bi mogli sklepati na toplokrvnost čebel, toda drugi znanstveniki ugovarjajo in trdijo, da so visoke številke posledica bolečin, ki nastajajo radi zabadanja igel v telesa poizkusnih živalic. Vsekakor človek po dosedanjih izkustvih meni, da stoje čebele, če že niso toplokrvne, na meji med toplokrvnimi in mrzlokrvnimi živalmi. V tem nas potrjuje tudi dejstvo, da so zgubile čebele v dolgi dobi svojega razvoja zmožnost vztrajanja v otrplem položaju, ono zmožnost, ki je najbolj značilna za vse žuželke in ostale mrzlokrvne živali.

Posamezne čebele, izločene iz družinske skupnosti, ne prenašajo brez škode nizkih temperatur. Najnižja znosna temperatura je 12° C. Pod to ločnico se pojavi brezletnost in ohromelost udov, pri 9° C pa popolna otrplost. V otrplem stanju vzdrže le nekaj ur. Po preteku teh ur jih ne oživi niti najprijetnejša toplota.

Zmrznjenje cele družine more povzročiti v glavnem troje: 1. pomanjkanje hrane, 2. maloštevilnost družine (šibka družina v velikem ali premalo zavarovanem panju), 3. razne motnje, ki bi privedle do razkroja zimskega gnezda. (Razbijanje po panjih, štorljanje po čebelnjaku, pomanjkanje zraka, brezmatičnost, bolezní itd.) Predaleč bi zašel, če bi se podrobno bavil s posameznimi slučaji. Za one, ki čebelarijo, naj navedem le nekaj splošnih navodil za pravilno vzimljanje čebel: 1. Jeseni odvezem i

svojim družinam samo toliko medu, kolikor ga imajo odveč. Če ga imajo premalo, dopitaj sladkorno raztopino. Vsak panj potrebuje za zimo 12—15 kg hrane. 2. Ne vzimljaj prešibkih družin. Slabiče pravočasno združi. 3. Čebele dobro zapaži, nato pa jih pusti v popolnem miru. Ne vznemirjaj jih s prepogostimi obiski, če pa si primoran iti v čebelnjak, hodi tiho kot bi bil v svetišču. 4. Izletnice pripravi s primernimi lesenimi ali pločevinastimi lesami, da zabraniš mišim in drugim škodljivcem dostop v panj, toda pazi, da bodo lese propuščale dovolj zraka.

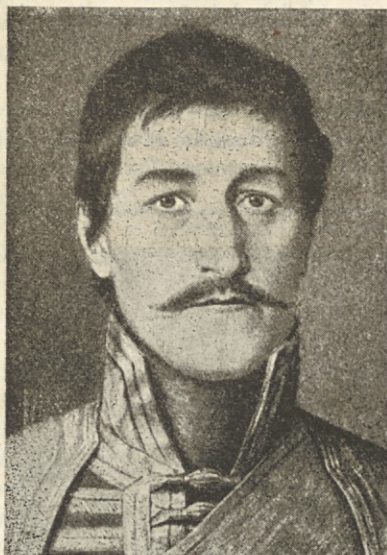

Prijatelj otrok je francoski predsednik Lebrun. Često zbere najboljše učence pariških šol in jih s svojo ženo dobro pogosti. Po kosilu pripravi gospa Lebrunova vse polno lepih iger za zabavo pogoščencev.

Slovenci so že od nekdaj čislali šahovsko igro, ki se je posebno v zadnjih letih silno razširila zlasti po deželi, kjer imamo vse polno šahovskih klubov. Šaha pa v manjših krajih ne goje smotreno, kakor ga na primer v Ljubljani naš šahovski klub. Zato je Ljubljanski šahovski klub na svojem zadnjem občnem zboru sprožil idejo, da bi se ustanovila slovenska šahovska zveza in je v ta namen izvolil posebni pripravljalni odbor s predsednikom arh. Costaperario na čelu. Že sedaj je zlasti na deželi veliko zanimanje za zvezo in prihajajo na LŠK dnevno tozadevni dopisi in vprašanja. Pripravljalni odbor je sklical za sredo 24. januarja sestanek, kjer so se med LŠK in pripravljalnim odborom sprejeli potrebni sklepi, da bi se mogla ideja šahovske zveze uresničiti že prihodnji mesec.

KARAĐORĐEV VSTANEK.

15. februarja letošnjega leta je poteklo 130 let, odkar je izbral v Orašcu v Srbiji srbski narod Karađorđa za voditelja srbskega naroda v prvem vstanku proti Turkom.

Karađorđe.

Koncem 18. stoletja so se pojavili v Turčiji veliki neredi. Največ moči v državi so imeli janičarji, ki so v zvezi z roparji delali krščanskemu in muslimanskemu prebivalstvu razna nasilja in ustrahovali cele pokrajine. Dvorne revolucije, nezmožnost sultanov, propadanje vojaštva, slabe finance, primanjkujoča narodna enotnost in negotove pravne razmere so upropastile Turčijo. Anarhija je dosegla višek koncem 18. stoletja. Posebno težko je bilo življenje krščanskih Srbov na turškem ozemlju; zato jih je mnogo pobegnilo na avstrijsko ozemlje. Med temi je bil tudi Jurij Petrović, imenovan Karađorđe. Pobegnil je iz Topole in se naselil v Sremu. Ko je l. 1787. izbruhnila vojna med Avstrijo in Rusijo z ene in Turčijo z druge strani, se je Karađorđe prostovoljno javil med dobrovoljce v tako zvani „frajkor“ in se boril proti Turkom do l. 1791., ko je bil sklenjen mir v Svištovu.

Po svištovskem miru je Turčija dobila vrnjeno ozemlje južno od Save in Donave ter Beograd. Srbi, ki so sedaj zopet prišli pod turško oblast, so se zbalii turškega maščevanja, ker so se borili na strani Avstrije proti njim — toda v svištovskem miru jim je sultan zagotovil popolno svobodo in odpuščanje. Tedaj je Avstrija pošiljala med Srbe svoje agente, ki so ščuvali in nagovarjali narod, naj se izseli na avstrijsko ozemlje, predvsem v Vojvodino. Mnogi jih niso poslušali, ker so iz izkušnje že poznali, kako zna Avstrija samo obljubljeni. Na sultanovo obljubo pa, da je beguncem tudi odpuščeno njihovo bojevanje proti Turkom, so se mnogi vrnili domov, med njimi tudi Karađorđe, da bi v Topoli dalje živel v miru.

Po sklenjenemu miru so poslali iz Carigrada Bećir pašo, da prevzame Beograd. Ta je že iz Niša izdal povelje, da se mora umoriti Deli-Ahmed, tedanji znani janičarski starešina v Beogradu, in obenem je prepovedal janičarjem naseljevati se v Beogradu. Mnogo Srbov se je tedaj vrnilo na svoje domove, kajti Bećir paša jim je dal še več svobode, kakor je bilo dogovorjeno. — Beograjski pašaluk je bil razdeljen v knežine ali nahije in v vsaki je bil postavljen za kneza Srb. Knežine so se delile na manjše knežine in te na občine. Paša pa je upravljal ves pašaluk v dogovoru s knezi. Srbski knezi so sami pobirali davek in ga oddajali paši. Vera je bila svobodna, pa tudi trgovina, ki je postala jako živahna. Tedaj je začel trgovati tudi Karađorđe.

Tedanji sultan Selim III. pa je bil zelo nasproten janičarjem, ki so bili zelo besni, neubogljivi in svojevoljni, ter tako nevarni za red v državi. Sultan

je hotel ukiniti janičarsko vojsko ter uvesti redno vojaštvo, kakor so ga imele ostale evropske države. Temu so se janičarji zelo upirali.

Iz Beograda pregnani janičarji so se zbirali pod vodstvom Osmana Pasvan - Oglu v Vidinu. Z njim so se zvezali in se skupno bojevali. Pasvan - Oglu je prisilil sultana, da je odpoklical Bećir pašo in na njegovo mesto imenoval Šašit pašo, ki je bil janičarski pristaš in je tudi takoj janičarjem izposloval povratek v Beograd. Zdaj so se začeli za Srbe, pa tudi za Turke same zopet težki časi. Knezi so izprosili pri sultanu, da je na Šašit pašino mesto imenoval l. 1795. Mustafa - ago. Ta je zopet pregnal iz Beograda janičarje ter upravljal pašaluk po odredbah iz l. 1793. Zato so Srbi nazvali Mustafa - ago »Srpska majka«. Ker je bil sultan l. 1798. in 1799. zapleten v razne vojne, je moral zopet popustiti janičarjem in le-ti so se vrnili v Beograjski pašaluk. Zopet so začeli svoja nasilja, ubili l. 1801. Mustafa - ago, vso oblast pa so si razdelili med seboj štirje poglavarji: dahije. Sultanu so sporočili, da so pašo zato umorili, ker je imel rajši Srbe nego Turke. Srbski knezi so sicer pošiljali razne prošnje sultanu, a janičarji so postajali vedno nasilnejši.

Že l. 1802. so poizkušali spahiji v Požarevcu, da pobunijo narod, da preženejo janičarje in vrnejo sultanu oblast, ali so dahije pravočasno zvedeli za ta poizkus in ga že v kali zatrli.

V jeseni l. 1803. so se začeli dogovarjati glede vstanka uglednejši srbski knezi, med njimi Karađorđe, Stanoje Glavaš v Šumadiji, knez Aleksa Nenadović in Ilija Birčanin v valjevskem okraju. Vstaneke so pripravljali za pomlad l. 1804., ali so dahije to zvedeli ter polovili in pomorili vse veljavnejše srbske velikaše. Nad 17 odsekanih srbskih glav so nataknili na kole in z njimi okrasili zidove beograjske trdnjave. Ljudje so zbežali v gore; med njimi se je rešil tudi Karađorđe, čeravno so dahije poslali svoje ljudi prav v Topolo, da ga umore.

Po dogovoru z ostalimi Srbi je Karađorđe sklical 2. febr. 1804. v Orašcu sestanek, kjer so se odločili, da se upro, a Karađorđa so izbrali za voditelja vstanka. On se je sprva branil, rekoč: »Dobro, bratje, hočem z vami ali nečem pred vami.« »Pa zakaj nečeš?« so ga vprašali navzoči. »Nečem zato, ker se vi ne znate vojskovati, pa se boste v par dneh predali Turkom«, odgovori Karađorđe. »Ne bomo se!« so vzkliknili vsi. »Mi pojdemo za teboj v vodo in ogenj, samo bodi naš starešina!« Ali še se brani Karađorđe: »Ne morem sprejeti; kajti bil bi z vami prestrog in krut. Ubil bi vsakega, ki bi napravil kako nepoštenost.« In vsi so se morali zakleti, da mu bodo poslušni.

Bukovački pop Tanasije je nato blagoslovil Karađorđa, vzel križ in vsi navzoči knezi in narod so morali priseči zvestobo Karađorđu, da bodo poslušali samo njega in se ravnali samo po njegovih odredbah. Zakletva se je glasila takole: »Tko izdao, izdalo ga tijelo! Poželio poći, a ne mogao! U kući mu se ne javljalo ni staro ni mlado! Od ruke mu se sve skamenilo! U toru mu ovce ne blejale, u oboru krave ne rikale! Dao Bog, da se u sinji kamen pretvorio! Ne bio srećan ni dugovječan niti ikad Božjeg lica vidio! Amin!«

Z oraško skupščino in izvolitvijo Karađorđa za vrhovnega voditelja srbskega naroda, je bil položen temelj naši narodni državi in danes vladajoči dinastiji Karađorđevićev.

Ako bomo prav poznali svoje velike može in po njihovih idejah uravnavali svoje življenje, bomo vredni nasledniki svojih glasnikov in prerokov.

(„Vodniki in preroki“.)

V ZAGREB IN NAZAJ PO ZRAKU.

Ljubljana ima letališče, Ljubljana je zvezana po zračnih progah z zunanjim svetom. Letališče... zračni promet... zračne proge... Ob sedmih iz Ljubljane, ob 7.50 v Zagrebu... po zraku... Za naše uho vse novo, vse napeto. Kaj šele za naše oko, za naše živce in končno tudi za naš — želodec. Da, zračni promet in želodec sta tudi v sorodu, čeprav zelo redko.

Torej jutri ob 6.20. To je ura odhoda avtomobila izpred »Putnika« na letališče. Novinar si in zato moraš povsod imeti svoj nos prvi.

Ponoči je grmelno, treskalo in lilo, a meni je že od večera brnel v ušesih motor in propeler je pel svojo nepozabno pesem med bliskom in gromom.

Ob 6.20 pred »Putnikom«. Kolega Čoro je že hitel pome in šef našega letalskega centra je že nekam nervozno pogledoval na uro. Dve minuti zamude je za orjaškega ptiča menda že preveč. Hangar je že odprt, mehanik je že vse pripravil. A z nami se je peljal pilot Striževski, ki mu je zračno morje drugo ali če hočete prvo življenje. Malo govori, zato ima pa motor v rokah, da ga je veselje gledati. Šef našega letalskega centra je dr. Stane Rape, s katerim si stisnemo roke in propeler že reže zrak, krasno petsedežno letalo se lahko zaziblje in že drsi po ravnem letališču. Še malo se obrnemo, motor zapoje močneje in že smo se dvignili. Nad mestom zakrožimo, pod seboj vidiš krasen relief oprane, prebujajoče se Ljubljane, komaj ujameš nekaj bežnih vtisov, poiščeš to, opaziš ono znano hišo, občuduješ za hip očarljiv park ob šentpeterski cerkvi, pod teboj švigne nekam nazaj vrh nebotičnika, kača-Ljublanica se potegne daleč tja gori po Barju in tja doli proti Vevčam; vse to so le bežni pogledi, trenutki redkega užitka, ki bi jih rad raztegnil v nedoglednost.

In že vidiš pod seboj Laverco. Železna kača se vije do nje in hiti dalje, Galjevica je kakor družina mladih mušnic na zelenem mahu. Komaj si jo dobro pogledal in še nisi utegnul ozreti se tja doli pod Krim k Izancem, že te pozdravlja pod krili brnečega ptiča Škofljica... Občutek v aeroplanu? Prijeten, da si prijetnejšega ne moreš misliti... In varnega se počutiš, da nikoli tega. Spredaj sedi Striževski, tišči se ga pa mehanik. A Striževski je v zraku doma. In matuška Rusija ga rodila. Mehanik se zdaj pa zdaj ozre in nasmehne.

Kaj? Saj ni mogoče! Da bi bili že nad Šmarjem? A če gledaš doli, se ti zdi, da bi celo dolenjec prehitel Striževskega. Optična prevara. Kaj bi šele bilo, če bi rezal zračno morje na »Hawkerju«. Ta 120, oni 400 km na uro!

In Grosuplje beži tja proti Ljubljani. Še žalno preskočimo že bolj ob strani, potem se pa za spoznanje nagnemo in jo režemo v sotesko proti Krki. Rojstvo vas slutiš tam za hrbtom, samo dve, tri minute, pa bi priplaval nad očetovo hišo, a Striževski ne zna in ne sme brati tvojih skrivnih misli.

Sv. Duš z Novo vasjo in Zavrtčami je ostal nekje v megli ob strani, cerkva na Krki z zeleno nevesto Krko sta nas pozdravila, na Muljavo se niti nismo utegnili ozreti, a tam v zelenem naročju se drami v deževno jutro stiški samostan. Malo bližje vidiš Ivančno gorico. Za nami je drvel hud naliv z viharjem, so dejali v Ljubljani. Pol ure po našem odhodu so zaplesali podnebni besi svoj divji ples. Nas niso ujeli, mirno in varno smo pluli po

zračnem morju tja doli proti Zagrebu. Le na krilih in na steklu pred pilotom si videl, da tu pa tam dežuje.

Pravijo, da je Dolenjska lepa. Res je, toda kdor je ni videl iz zračnih višav, ne pozna lepote v vsej njeni zeleni sanjivosti in čarobni privlačnosti. Kje je tista čudotvorna roka, ki je spletla to pisano preprogo, kje čarodej, ki je pričaral na zemljo ta mozaik bujno zelenih gozdov v pestrih barvah zasanjanih njivic, hišic z rdečimi kopicami in kravic-maćic, posejanih po pašnikih? Pesnik, ki hočeš stisniti v okvir izklesanih besed skrivnostne lepote narave, dvigni se nad nje in poglej jih iz zračnih višav. Opljena bo tvoja mrtva beseda in tvoji pesmi ne bo treba iskati druge pojoče duše, da bi jo prelila v akorde, ker bo sama pela najslajše melodije.

Striževski pa ni sentimentalen in zato smo pripluli ta čas že nad Mirno peč. Novo mesto je ostalo nekje ob strani, nad dolino gradov nas vodi pot in gradovi so tako pravljico lepi, da bi človek kar obstal nad njimi. Letalo se pa strese enkrat, dvakrat in še enkrat, pa že drsimo po nevidni cesti nad gosto zarastlimi hribi. Krka pod nami se leno vije in zvija v naročje bistrave Save. Kostanjevico in Brežice smo preskočili kar mimogrede, kolega Čoro je pa potegnil iz torbice za naslonjalom sprednjega sedeža vrečico iz voščenega papirja. Kaže mi jo in se smeje. Pogledam: »Proti zračni bolezni«, stoji črno na rjavem. A en vogal je že odgriznjen in vrečica ima veliko luknjo. Gotovo je razumel nekdo napis na nji doslovno, pa jo je en košček odgriznil in pojedel misleč, da mu bo papir pomagal proti zračni bolezni. Pa mu najbrže ni. Sicer pa zračne bolezni v letalu itak ne dobiš, če nimaš prav posebno slabega želodca in razrvanih živcev.

Pred nami je že Zagreb. Nepopisno lep je iz ptičje perspektive in prostrano ravnino pokriva ob vznožju Sljemena. Da si nad večjim mestom, te opozarjajo tudi letala, ki jih je vse polno v zraku.

Eno nam je celo križalo pot in smo morali napraviti velik lok, da se je med tem spustilo na letališče. Torej le ni res, da so v zraku vse ceste proste; pač je pa res, da ni nobenih konfinov, ne ovinkov, ne mostov, ne klancev in tudi desno ali levo ni treba voziti.

Lahno smo se spustili na zagrebško letališče in pred krasnim poslopjem »Aeroputa« je že čakal avtobus naše družbe za zračni promet, ki nas je odpeljal na Jelačićev trg. Popoldne pa nazaj proti Ljubljani...

Da, nazaj... Vremensko poročilo iz Ljubljane je bilo dokaj ugodno, nad Zagrebom nebo jasno, a pogled proti Brežicam je nas bodril, da bomo imeli na povratku lepše vreme, kakor zjutraj. Pa smo se temeljito zmotili. Pri Brežicah je zašlo letalo v meglo in nekaj časa smo pluli po sivem meglenem morju. A že se je nam odprl očarljiv pogled na širna polja, obenem je nas pa objel mrak, da bi človek mislil, da je noč na pragu. Nazaj proti Zagrebu je pa bilo nebo odprto in videli smo, da sije Zagrebčanom sonce.

Letalo je komaj 200 m nad zemljo. Tako režemo zrak ves čas tik pod nizko visečo meglo in deževnimi oblaki. Kmalu nam po krilih drseče drobne deževne kapljice povedo, da smo že v dežju. Letimo nad Novim mestom, a vreme postaja vedno obupnejše. Nekaj časa se držimo železniške proge, potem pa krenemo nad Krko, ki nam kaže varno pot. Že vidimo pod seboj Gradac in takoj za njim nas pozdravi Žužemberk. Letimo dokaj nizko, ljudje hite iz hiš in nas gledajo. Težke megle leže nad dolino Krke tako nizko, da bi jih skoraj dosegel z roko iz letala.

Naenkrat zabrni propeler glasneje, oster ovinek in že plavamo nazaj nad Muljavo proti Stični. Preradodarno je nebo z deževnimi oblaki, nizki hribi pri Krki so zastrti do polovice, pilot pa hoče videti pot pod seboj, ker se orientira po zemljevidu. Letalo se spusti še nižje. Letimo tako nizko nad hišami, da ljudje prestrašeni beže na vse strani misleč, da jim kani sestri strahotna prikazen iz oblakov kar na strehe. Višnjani nemara kaj takega še niso videli. Maticčkov Janez se je gotovo bal za svojo hišico, da bi mu je črni orel ne pobral — in odnesel v krempljih. In polž, polž, ta je moral šele prestati strahu!

Pred Peščenjekom smo se nekoliko dvignili in že smo splavali nad Žalno in dalje nad Grosuplje in Šmarje... Bliska se, vedno bolj se bliska in kar tik nad našimi glavami. Gotovo tudi grmi in morda celo treska, a mi ne slišimo, ker nam premočno poje motor. Le luči prižigajo in ugašajo v temnih oblakih čedalje hitreje. In dež lije, da je groza.

Spuščamo se od Šmarja nad Barje. Za hip se zasveti proti Ljubljani. Oddahnemo se... Vsaj nad Ljubljano naj nam čmerikavo nebo dovoli pot brez dežja in viharja. Toda najlepše nas še čaka. Ig so črni oblaki doslovno zagrnili, Krim je utonil v njih. Blisk sledi blisku, lije kakor iz škafa. Vihar čutimo pošteno, toda letalo se ne zmeni dosti zanj, mirno si utira tik pod svinčeno sivo steno gostih oblakov pot proti mestu. Najmanjša jugovina na morju je hujša kot takle vihar v zraku. Lije in bliska se venomer, letalo se zdaj pa zdaj močno strese, malo poskoči, zdi se ti, da ga je potisnil vihar malo v stran, v resnici ga pa ni. Mehanik se tu in tam ozre in nam smeje pokima, češ, le brez skrbi bodite, pilot in motor sta vajena takega plesa.

Tudi nad mestom letimo čisto nizko in vihar z nalivom je nam trdovratno za petami. Letimo približno v višini nebotičnika, komaj malo višje. Vihar se za slovo še močnejše zaletava v letalo, spodaj pod nami gore po hišah luči, mi pa vemo, da še ni noč, saj je ura komaj 17.45. Še nekaj močnih sunkov viharja, še nekaj silnih pljuskov debelih deževnih kapelj in že vidimo pod seboj z vodo zalito letališče, a pred hangarjem avtomobile in pri njih tehnično osebje letališča. Vsi so v skrbeh; iz Zagreba so sporočili, da smo odleteli, a vihar s strašnim nalivom je prisilil celo veliko trimotorno italijansko potniško letalo, da se je spustilo na našem letališču. Zakrožimo v velikem ovinku nad Ljubljano, obrnemo se proti Savi in že smo v začetku novega ovinka pri tleh. Voda pljuskne izpod koles na vse strani, letalo pridrsi pred hangar in ker tako strašno lije, da bi bili v hipu vsi premočeni, zavozimo kar v hangar kakor s kočijo in gologlavi brez kapljice dežja na obleki izstopimo kakor, da smo bili ob najlepšem vremenu na izprehodu čez Rožnik. Sopotnik Nemeč, ki je vso pot navdušeno vzklikal: Herrlich! Grossartig!, ponovno izrazi svoje globoko občudovanje in priznanje našim pilotom. Vso Evropo je že objadral po zraku, pa pravi, da kaj takšnega še ni doživel. Res, vsa čast našim pilotom, pa tudi našim potniškim letalom, ki tako krepko prestanejo najhujši vihar. Če bi bili včeraj v zračnih višavah vsi tisti, ki se še boje aeroplana, bi bilo danes konec njihovega strahu.

*Vzemite zemljevid in zasledujte pot
našega letala!*

VUK STEFANOVIĆ KARADŽIĆ

(* 26. X. 1787. u Tršiću, † 26. I. 1864. u Beču.)

Nedavno je u selu Tršiću, u srezu jadarskom, na ostacima temelja seoske kućice, u kojoj se rodio Vuk, podignuta nova kućica potpuno verna ovoj prvoj, kao i nova česma »Vukov točak«. Oboje je podignuo mesto spomenika Vuku — njegov najuži zavičaj.

Kaogod što je besmrtni Karadorđe započeo političko oslobođenje našega naroda, tako je i Vuk, svojom reformom pravopisa, i uvođenjem čistog narodnog jezika u našu književnost, započeo naše kulturno oslobođenje i kulturni razvitak naš. Vuk je pokazao put, kojim treba da se ide, on je prvi osetio, da će celokupna naša kultura imati stvaralačku moć samo onda, ako se bude razvijala na narodnoj osnovici i u narodnom duhu.

Vuk održaje najprisnije veze sa slavnim Slovencima Miklošičem i Kopitarom. Ovaj poslednji je i uputio Vuka u pravilan naučni rad, na kome se je tako sjajno manifestirao njegov genij. I najveći propovednik jugoslovenske misli, neumrli vladika Strossmayer, odao je priznanje Vukovu delu time, šta je također i on svojom znatnom novčanom pomoći doprineo posmrtnome izdanju Vukovih dela. Treba zahvaliti Vukovim reformama, da su Srbi i Hrvati dobili je d a n književni jezik, isti onaj kojim i govore.

Vuk nam je za uvek spasao najdragocenije duhovno blago naroda našega — narodne umotvorine, čiju je ogromnu dragocenost on prvi osetio. Sakupljajući naše divne narodne umotvorine, on ih je napisao najčistijim narodnim jezikom, i tako pretvorio našu usmenu klasičnu književnost u pismenu. I baš iz tih naših narodnih umotvorina crpele su svoju stvaralačku moć naša umetnost i naša nova književnost, koja se upravo tek tada počinju razvijati.

Vuk je svojim radom na skupljanju narodnih umotvorina također znatno doprineo i širenju ideje slovenske vzajamnosti i međusobnom upoznavanju.

U to doba su se ostali Sloveni (Rusi, Poljaci i Čehoslovaci) premalo zanimali za nas, pa so nas i slabo poznavali. Vukovom zaslugom dakle, nastaje kod ostalih Slovena življi interes za naš narod, pa preko Vuka dolazi između njih i nas do življih veza, osobito kulturnih.

Prevodeći svoja izdanja na ruski jezik, on izaziva kod Rusa divljenje prema našem narodu. Vukov ugled među učenicim Rusima bio je veoma velik.

Osobito su bile prisne veze Vukove sa tadašnjim najznamenitijim javnim radnicima bratskog č e h o s l o v a č k o g naroda, kao što su: čuveni slovenski filolog Dobrovski, skupljač narodnih pesama Čelakovski, Hanka, koji je uneo iz Vukovih zbirki mnogo srbizma u česki jezik, pa drugi, koji svi također

Vuk St. Karadžić.
Najbolj znana slika.

prevode Vukove zbirke na česki jezik. Kroz čitavprošli vek kod Čehoslovaka vladalo je u Jugoslovenima mišljenje koje se stvorilo na osnovu Junačkih pesama, što ih je Vuk sabrao. (»Politika«.)

Godine 1819. putujući po Rusiji, Vuk se zadržava u srcu Poljske, u Varšavi, gde sklapa poznanstvo sa nekim najistaknutijim književnicima poljske mlade književne struje. Vuk ih upoznaje sa našim narodnom poezijom i sa našim narodnim jezikom. Za oboje se javlja veliko interesovanje među poljskim književnicima, i svi oni upoznaju se prvenstveno sa našom narodnom pesmom, u kojoj poljski romantizam nalazi mnogo podstreka. Svi tadašnji znatniji poljski književnici prevode naše narodne pesme (na pr. V. S. Majevski, Brođinski, Semijenski, Gašinski, Galski).

*Vuk St. Karadžić.
Najstarejša slika iz l. 1817., ko je
bilo Vuku 30 let.*

Vukovu »Pesmaricu«, koja ga oduševi za naš jezik, i on ga ubrzo nauči. Od sada se Grimm stalno zanima našim narodnim pesmama i našim jezikom. Posle izlaska druge Vukove zbirke, on prevodi veći broj naših narodnih pesama na nemački. Grimm je toliko oduševljen našim narodnim pesmama, da ih upoređuje sa Salomonovom »Pesmom nad Pesmama« i sa Homerovim pesmama. Preko Jakoba Grimma zainteresovao se je za našu narodnu poeziju i slavni nemački pesnik Goethe, koji je bio ne samo slavan pesnik, već i uticajan državnik.

Naša narodna poezija nije tada ostala ni Englezima nepoznata. Upoznali su je preko Džona Banzinga, kome su došle do ruke Vukove zbirke, iz kojih je on mnoge pesme preveo na engleski.

Preko nemačkih i engleskih prevoda, upoznavaju se s našom narodnom poezijom i Francuzi. Veliki je broj njihovih pisaca koji su se zanimali našom narodnom poezijom. Francuzi su dali i najuspeliji prevod naših narodnih pesama na strana jezika. To je Dasonova »Srpska epopeja«. Kroz celo XIX. stoleće je vladalo među Francuzima živo zanimanje za našu narodnu

poeziju. Najviše zasluga za poznavanje naše narodne poezije među Francuzima imaju slavni Lamartine i veliki poljski pesnik Mickijević. Slavist, profesor Ciprijen Rober kaže za Vukove zbirke, da su »Živi izvor najčistije narodne poezije u Slaviji«.

Dakle, Vuk Stefanović Karadžić svojim radom nije samo udario temelje našem samostalnome kulturnom razvoju, nego je na nas svratio pažnju Evrope baš onda, kada je to bilo najpotrebnije — u doba stvaranja slobodne Srbije, koja je prethodila slobodnoj Jugoslaviji. Vuk nas je pretstavio Evropi najlepšim, što smo tada imali, i zato je ceo kulturni svet sa simpatijama pratio ispolinsku borbu našega naroda za svoju Slobodu i Ujedinjenje.

Zato i zahvalni mladi rod Jugoslavije kriče:

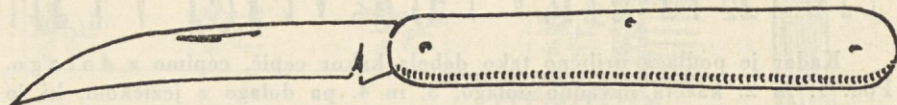
Slava besmrtnome Vuku!

M. H u m e k :

KAKO POŽLAHTNUJEMO.

ORODJE IN POTREBŠČINE.

Za požlahtnjevanje ali cepljenje potrebujemo posebne vrste nož — z ravnim rezilom — cepivni nož. Take nože izdelujejo nalašč v to svrhu in se tudi pri nas dobe že povsod. Glavno je, da ima rezilo pravo obliko (glej podobo!), da je jekleno in dobro nabrušeno.

Razen cepivnega noža je prav koristen pri cepljenju še večji in močnejši nož z okrivljenim rezilom. Z njim prirezujemo in gladimo podlage, preden jih cepimo. Tudi vrtno in drevesno škarkarje dobro služijo, če jih imamo. Neogibno potrebne pa vendar niso. Če cepimo količkaj debelejšo divjako ali precejljamo veje po odraslem sadnem drevju, ne moremo delati brez dresne žagice.

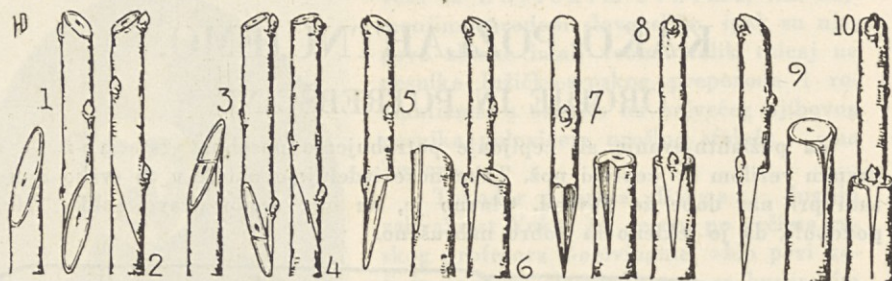
Požlahtnjevanje je operacija. Združimo namreč živa dela dveh rastlin tako, da se moreta zrasti v eno celoto. Da ostaneta oba dela v tesnem in trajnem stisku, jih je treba trdno zvezati. Najboljše in najcenejše, po vsem svetu uporabljano vezivo v to svrhu je rafijevo ličje, ki se dandanes dobi povsod v prodajalnah tudi po kmetih. Pa še nekaj je treba, da se uspeh cepljenja zagotovi. Pri operaciji nastanejo rane, ki jih vezivo ne more popolnoma zapreti. Nepridušno jih zapre cepivna smola, to je iz smrekove smole in vinskega cveta pripravljena maža, ki mora imeti prilično tako gostoto kakor strjena svinjska mast, da se mrzla lahko maže.

Najnavadnejši načini požlahtnjevanja s cepičem.

Za to požlahtnjevanje moramo imeti eno ali večletno rastlino, na katero hočemo cepiti — to je divjak. Prav tako pa lahko na dobro rastočem, že cepljenem drevesu cepimo še enkrat po vejah. V tem slučaju nam služijo veje za divjak ali podlago in tako požlahtnjevanje imenujemo precejljanje. Pripraviti si moramo pa tudi cepiče, to so sveže, popolnoma dozorele (olese-
ne), enoletne šibice z razvitimi listnimi brsti; narežemo jih v zimskem času, najbolje januarja in februarja meseca. Cepič mora biti istega plemena kakor podlaga. Cepimo torej jablano na jablano, hruško na hruško itd.

Najstarejši način požlahtnjevanja je pravo cepljenje ali požlahtnjevanje v precep. Ta način je še dandanes najbolj znan, in pri preprostih sadjarjih najbolj číslan. Od tod ima požlahtnjevanje ime cepljenje. Ta način je videti povsod, zato ga ne bomo podrobneje opisovali.

Podobe od 1.—10. kažejo nekatere druge lažje in boljše načine požlahtnjevanja. Razvidno je iz njih, kako treba podlago in cepič prirezati ter stakniti, da je zrast mogoča. Način te spojitve odloča debelina podlage, ki je lahko taka kakor svinčnik ali pa debela kot roka ali pa še bolj. Pri cepičih ni take razlike. Navadno so debeli kot svinčnik ali kvečjemu kot droban prst. Uporabljajmo pa katerikoli način, v bistvu so vsi enaki. Podlago in cepič treba namreč tako prirezati in spojiti, da pridete v stik tiste zelenkaste plasti, ki so med lesom in med vrhno kožico in ki jih imenujemo s tujo besedo kambij.

Kadar je podlaga prilično tako debela kakor cepič, cepimo z dolago. Pod. 1. in 2. kažeta navadno dolago, 3. in 4. pa dolago z jezičkom, ki jo dobimo, ako pri navadni dolagi cepič in podlago čez rez povprek nekoliko zarezemo.

Večkrat pa je podlaga (divjak) precej debelejša nego cepič. Tedaj pa cepimo na sedlo, kakor kaže pod. 5. in 6. Pri še debelejših podlagah je v navadi cepljenje v zarez (pod. 7. in 8.), ki je pa dokaj težje nego prva dva načina. Spomladi aprila in maja meseca, ko je drevje muževno, cepimo radi za lubad (pod. 9. in 10.). To je najlažji način cepljenja in se tudi najbolj nerodnemu začetniku dobro sponese, ako zna le cepič pravilno odrezati. Za lubad cepimo lahko divjake vsake debeline.

Požlahtnjevanja se pa ni še nihče naučil samo iz opisov. Še dve stvari sta potrebni: Nekdo mora to »umetnost« pokazati, zlasti držo cepiča in noža in način rezanja. Potem se je treba vaditi in urediti. Sedajle je za to in ono najugodnejši čas. Do marca in aprila, ko bo čas požlahtnjevanja s cepičem, se vsakdo lahko do dobra izuri v tej tako zanimivi in potrebni spretnosti.

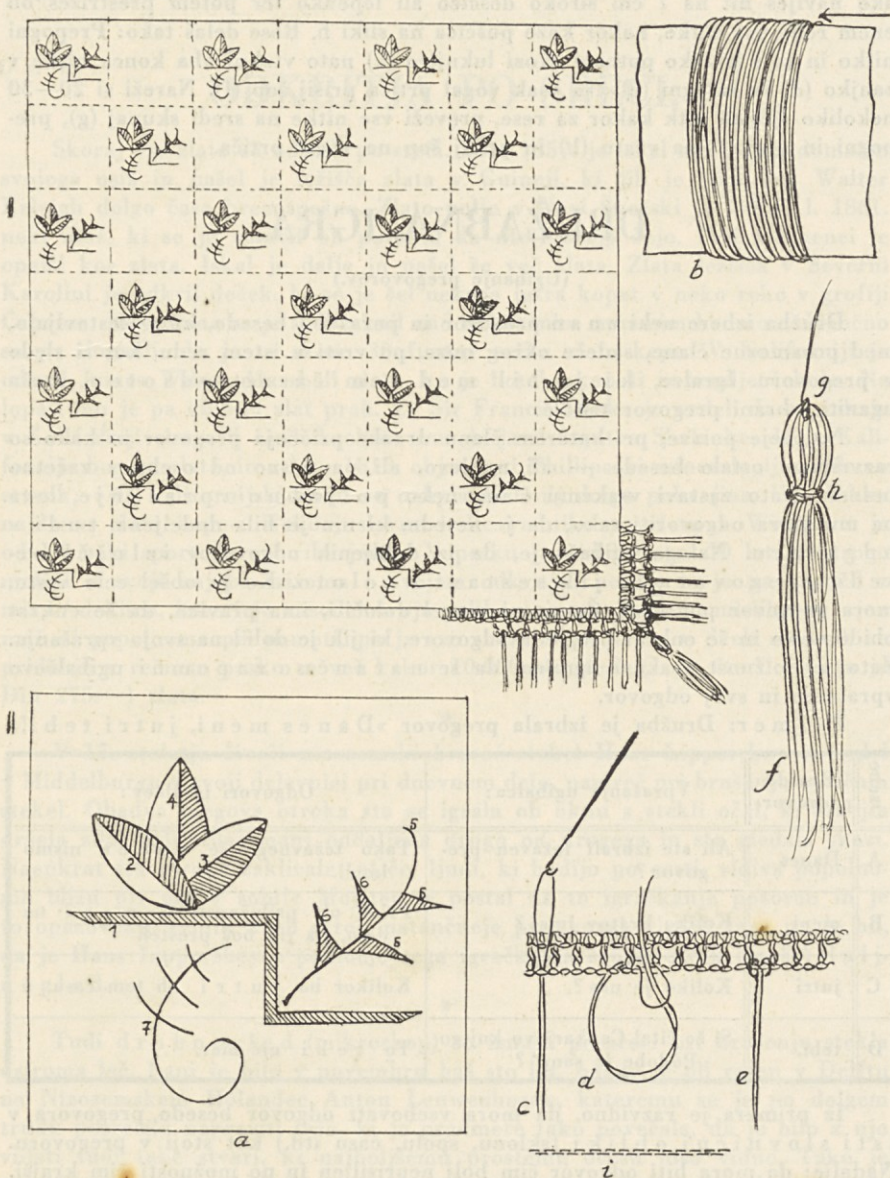
T o n č k a Š t a m c a r :

MODEREN PRTIČ.

Risba št. I. kaže cel prtič, št. II. vzorec v pravi velikosti. Prtič je kvadrat, čigar stranica je razdeljena na 7 enakih delov a; lahko pa napraviš tudi pravokoten prt; pazi le na to, da razdeliš daljšo in krajšo stranico na liho število enakih delov, torej na 7, 9, 11, 13 itd.

Predvsem si točno zaznamuj kvadratno mrežo, kakor jo kaže črtkana

črta na št. I. ter jo izdelaj v črni barvi s stebličnim vbodom ali pa z dvema vrstama prednjih vbodov, kakor kaže slika 1. Ker je na prtiču precej ročnega dela, ne velja vzeti preslabega in najcenejšega blaga. Najbolje je, da si nabaviš

belo ali rumenkasto pralno svilo in za ročno delo tudi svilo stalne barve. Ako napraviš prt iz kotenine, platna ali šifona, izvršuješ delo lahko s prejico.

Barve: 1 temnorjava, 2 in 3 dve lepi, precej močni modri barvi, ena temnejša, ena svetlejša, a ne presvetla, 4 oranžnorumena, 5 in 6 temno in svetlozeleno, 7 rdečkastorjava. Okrog prtiča napravi rese iz prejice ali svile iste, ali pa malo temnejše barve kakor je blago. Preje obkvačkaj rob prtiča z

gostimi petljami, in na to vrsto kvačkaj še vrsto luknjic, ki jih tvorijo izmenoma ena šibična in ena verižna petlja. V neko luknjico pride 7 cm dolga resa. V ta namen si nareži 14 cm dolge nitke. Najhitreje napraviš to delo, ako naviješ nit na 7 cm široko deščico ali lepenko ter potem prestrižeš ob enem robu vse nitke, kakor kaže puščica na sliki b. Rese delaš tako: Prepogni nitko in jo s kvačko potegni skozi luknjico (c) nato vtakni oba konca nitke v zanjko (d) in zategni (e). Na vsak vogal prtiča prišij šop (f). Nareži si 20—30 nekoliko daljših nitk kakor za rese, preveži vse nitke na sredi skupaj (g), prepogni in preveži na vratu (h) in prišij šop na vogal prtiča.

DRUŽABNA IGRA.

(Ugibanje pregovorov.)

Družba izbere neki znan pregovor in porazdeli besede, ki ga sestavljajo, med posamezne člane, sedeče okrog mize, po vrsti v istem redu, kot si slede v pregovoru. Igralec, ki je bil med tem časom odsoten, skuša uganiti izbrani pregovor takole:

Najpreje poizve, pri katerem članu družbe pričenja pregovor in kako so razvrščene ostale besede — ali na levo, ali na desno od osebe z začetno besedo. Nato zastavi vsakemu članu neko poljubno vprašanje, le-ta pa mu mora odgovoriti tako, da je beseda, ki mu je bila dodeljena, tudi v odgovoru. Naloga ugibača je, da iz dobljenih odgovorov izlušči besede pregovora in jih sestavi v celoto. Ko je obšel celo vrsto, mora pregovor povedati. Če ga ni mogel določiti, ima pravico, da še enkrat obide vrsto in še enkrat pregleda odgovore, ki jih je dobil na svoja vprašanja. Zato je dolžnost vsakega igralca, da se natančno zapomni ugibalčevo vprašanje in svoj odgovor.

Primer: Družba je izbrala pregovor »Danes meni, jutri tebi!«

Osebe	Besede pregovor:	Vprašanja ugibalca:	Odgovori igralcev:
A	Danes	Ali ste izbrali težaven pregovor?	Tako težavnega še danes nismo imeli.
B	meni	Koliko bratov imaš?	Pridi ob priložnosti k meni na dom, pa jih boš preštel.
C	jutri	Koliko je ura?	Kolikor bo jutri ob tem času.
D	tebi.	Si že čital Cankarjevo knjigo „Podobe iz sanj“?	To tebi nič mar.

Iz primera je razvidno, da mora vsebovati odgovor besedo pregovora v isti slovnični obliki (sklonu, spolu, času itd.) kot stoji v pregovoru. Nadalje: da mora biti odgovor čim bolj neprisiljen in po možnosti čim krajši.

Če igra manj oseb, kot ima pregovor besed, jih je treba dodeliti tolikim osebam po dvoje, kolikor jih je še preostalo. Pregovore, v katerih so kake značilne besede, ki bi jih bilo težavno neprisiljeno uvrstiti v odgovor, bo ugibalec kmalu pogodil. Pregovor »Vsak je svoje sreče kovač« ima n. pr. kar dve taki besedi (sreča in kovač), ki si sledita še poleg tega neposredno druga za drugo. Družba bo torej izbirala pregovore brez takih značilnosti,

če se jim pa že ni mogoče izogniti, je potrebno, da jih igralci v svojih odgovorih čim bolj prikrijejo. V načinu tega prikrivanja, v hitrosti in smiselnosti odgo-varjanja, se kaže njihova duhovitost.

C v. K. :

ODKRITJA PO SREČI.

Skoraj vse zlato so odkrili po sreči. Leta 1857. je iskal neki ubog domačin svojega osla in našel je ležišča zlata v Guineji, ki jih je iskal Sir Walter Raleigh dolgo časa brezuspešno. Zlato polje v Novi Škotski je odkril l. 1861. neki mož, ki se je ustavil ob potoku, da uteši svojo žejo. Pod kremenci je opazil kos zlata. Iskal je dalje in našel še več zlata. Zlata ležišča v Severni Karolini je odkril deček, ki se je šel nekega jutra kopat v neko reko v grofiji Cabanas. Nenaadoma se je spodtaknil nad nekakšnim rumenim kamnom. Končno so pa dognali, da je to skoro 30 funtov težka zlata kepa. V Kaliforniji je odkril James Wilson Marshall zlato, ko je hotel izkopati iz zemlje čebulo. Na lopati mu je pa obvisel zlat prah. Že Sir Francis Drake je vedel, da se nahaja v Kaliforniji zlato. V časih kraljice Ane je javil kapitan Shelvoke, da je Kalifornija bogata zlata, in v letu 1815. objavljeni Phillipsovi mineralogiji najdemo stavek: »Na kalifornijski obali se nahaja 14 milj dolga pokrajina, kjer lahko najdemo zlate kepe«. Nekdaj slavne irske rudnike za zlato v Wicklowu je odkril neki sportnik pri ribarjenju. V pesku je videl zlato. 20 let je strogo molčal o svoji najdbi oziroma o svojem odkritju; potem se je pa poročil z mlado deklico, kateri je razodel svojo veliko tajnost. Žena je mislila, da njen mož ni popolnoma pri pameti, pa je vso stvar objavila. In v dveh mesecih so pridobili v rečnem pesku za več kakor 10.000 pf. šterl. (1 pf. šterl. v zlatu je Din 275.—) zlata.

*

V 17. stoletju živeči nizozemski brusar stekel Hans Lippershey je sedel v Middelburgu v svoji delavnici pri dnevnem delu, namreč pri brušenju optičnih stekel. Obadva njegova otroka sta se igrala ob oknu s stekli očal, ki sta jih držala zdaj bolj, zdaj manj oddaljena drugo od drugega in sta gledala skozi. Naenkrat sta otroka zaklicala: »Oče, ljudi, ki hodijo po cesti, vidiva popolnoma blizu pri nas v sobi!« Mojster je postal na to igračkanje pozoren in je to opazovanje svojih dveh otrok natančneje preiskoval. Uspeh tega pa je bil, da je Hans Lippershey s pomočjo tega igračkanja svojih otrok iznašel daljnogled.

*

Tudi drobnogled (mikroskop) so iznašli po sreči pri brušenju stekla oziroma leč. Lani je bilo v novembru baš sto let, odkar je bil rojen v Delftu na Nizozemskem Holanec Anton Leuwenhoeck, kateremu se je po dolgem trudu posrečilo napraviti lečo, ki je predmete tako povečala, da je bilo z njo videti tudi take stvari, ki najboljšemu prostemu očesu niso vidne. Tako je torej nastal drobnogled ali s tujo besedo mikroskop. Leuwenhoeck je bil sin kmečkih, staršev in je pozneje postal trgovec, zatem pa vratar mestne hiše. Imel je pa veliko veselje do znanosti, in ob svojem poslu je kar požiral knjige. V onih časih so bila tudi že povečalna stekla, vendar ta stekla še daleč niso zadoščala, da bi z njimi videli bakterije ali bacile. Leuwenhoeck si je pa stavil za svojo nalogo izpopolniti te leče in z veliko potrpežljivostjo je začel brusiti lečo, pri čemer je po nekaj mesecih dela tudi dosegel uspeh: 180kratno pove-

čavo, kar je bilo za tedaj že nekaj ogromnega. Njegova leča je bila zelo majhna; imel jo je pritrjeno na koncu igle, na kateri je imel tudi pritrjen predmet, ki ga je opazoval, a iglo je držal s posebnim držalom. S to lečo je opazoval najprej žuželke: krila metuljev in hroščev, noge bolhe in mravlje, želo čebele in podobno. Toda kmalu se je tudi spomnil, da bi v umazani vodi mogel najti tudi kaj novega. Lahko si mislimo njegovo presenečenje, ko je videl v kapljici vode, ki jo je prinesel s svojega vrta, kar vse črno raznih drobnih živih bitij. To odkritje je bilo — lahko rečemo — življenske važnosti za vse človeštvo. V knjigi »Lovci mikrobov« piše Američan Paul de Kruif, sloviti življenjepisec mikrobov (mikrobi so živa bitja, ki so našemu očesu nevidna, kakor n. pr. razni bacili, bakterije in pod.) z zelo lepimi besedami in drastičnimi primeri o tem Leuwenhoeckovem odkritju: Aleksander Veliki je odšel v Indijo in tam zagledal dotlej mu še neznane slone. Čudil se je zelo, toda ti sloni so bili za Indijce isto, kar so bili za tedanje Evropejce in Grke konji. Torej nič posebnega. Cezar je stopil na ozemlje angleškega otoka in odkril tam doslej mu še neznanu divje ljudstvo Britov. Toda ti ljudje so si bili med seboj pač nekaj tako vsakdanjega kakor je bil Cezar Rimljanom ali Rimljani Cezarju. Slavni pomorščak Balboa je bil izredno ponosen na to, da je bil on prvi Evropejec, ki je videl Tihi ocean (Pacifik). Toda Indijancem tam okoli ali Japoncem in Kitajcem je bil Tihi ocean prav tako znan kakor Balboi in njegovim Špancem Sredozemsko morje ali pa Atlantiški ocean. Ali Leuwenhoeckovo odkritje je bilo povsem drugačnega značaja: on je odkril svet dotlej človeku povsem neznanih bitij, nekaj, kar pred njim še ni videlo nobeno človeško oko. Ta bitja so nastajala, se borila med seboj za življenjski obstoj in so umirala, pa vendar ni imel dotlej noben človek še niti pojma o njih. Bila pa niso ta bitja nikake hidre ali zmaji s stoterimi glavami niti niso bruhala ognja. Bila so to majcena bitja, toda toliko strašnejša: nikomur niso prizanašala niti otroku v zibeli niti starčku ne kmetu v raševini še manj kralju sredi njegove telesne straže. Kljub vsemu temu ni bilo med živimi ljudmi po vsem svetu nikogar, razen tega vratarja, ki bi mogel pogledati v to čudovito kraljestvo drobnih bitij — mikroorganizmov.«

In po svoji vrednosti in posledicah Leuwenhoeckova iznajdba ni pripomogla samo optičnim svrham, torej odkritju drobnogleda kot takega, nego posredno še vse bolj odkritju mikrobov, bacilov in bakterij — torej povzročevalcev vseh mogočih, predvsem nalezljivih (infekcijskih) bolezní. Brez tega bi današnja bakteriološka znanost in po njej znanost o povzročiteljih raznih bolezní, ne bila mogoča. Ne bila bi mogoča odkritja Pasteura, Kocha, Rouxa in še mnogih drugih reševalcev človeštva; ne bili bi mogoči serumi, toksini in antitoksini in ne bilo bi mogoče vse, v čemer točneje piše knjiga Marije Kmetove: »Lovci na bacile«, ki jo je izdala letos Mladinska matica. Če bi ne bilo tega odkritja, bi človeštvo umiralo za nalezljivimi boleznimi še naprej, pa bi ne vedelo ne kod ne kam.

KJER SE CEDITA ZLATO IN SREBRO.

»El Oro« se imenuje tisto znamenito rudniško mesto v državi Mehiki, katerega hiše in ulice pokrivajo na izredno slikovit način gozdnato gorsko pobočje ob progi Mehika—Acambaro. Iz Tultenanga, majcene postajice državne ozkotirne železnice, ki leži 3000 metrov nad morsko površino, nas potegne

lokalni vlak angleške rudniške družbe v 20 minutah gori do mesteca, katerega tla so vsa izvotlena po stotinah rogov.

*

Oboroženi s priporočilnim pismom na upravitelja, se takoj po prihodu odpravimo v »Belo hišo«, kakor se ponosno imenuje upravno poslopje rudniške družbe. Belo je poslopje res, drugače pa ima malo skupnega z Belo hišo v Washingtonu. Vse skupaj napravlja precej skromen in začasen vtis; tako se zdi, kakor da bi utegnili ljudje že jutri pobrati šila in kopita in prepustiti celo brkljarijo usodi. Saj rudnik tudi ni nikako podjetje za večnost; če nekega dne analize doženejo, da so meje dobičkanosti prekoračene, bodo dvigala zastala, mlini onemeli in rovi osameli.

*

V Beli hiši je zelo živahno vrvenje. Angleški in španski glasovi vrše po ozračju in se mešajo med seboj; povsod elegantno oblečeni nameščenci, telefoni brne, računski in pisalni stroji klopočejo — vtis imaš, da se tu služijo vrto-glave vsote.

Upravitelj je Mehikanec. Ker je danes že prekasno za v rudnik, nam da spremeljvalca, ki naj nas odvede v mlin; obisk zlato in srebro vsebujočega drobovja odgodimo na jutri.

V mlinu nas sprejme vodilni inženjer, Anglež, ki kljub svojemu dvanajst-letnemu bivanju v Mehiki lomi tako grozovito španščino, da mu predlagamo, naj govori raje angleško. Inače je sin Albiona zelo ustrežljiv in se na potu po obsežnih napravah z veliko vnemo prizadeva, da bi nam pojasnil zapleten način, po katerem pridobivajo iz trmastega kamenja čisto zlato in srebro.

To nikakor ni lahka in enostavna stvar in treba je obsežnih in zelo dragih naprav. Kakšnih sredstev zahteva tak obrat, si homo mogli predstaviti, ako pomislimo, da dela angleška rudniška družba v El Oro s kapitalom 1 in četrť milijonov funtov šterlingov. Potreba tako velikega kapitala nam tudi pojasni čudno dejstvo, da izkoriščajo mehiške zlate in srebrne rudnike skoraj izključno inozemci, in sicer povečini Angleži in Američani; domači denarni trg pač ni v stanju, da bi spraval skupaj potrebne milijonske vsote.

Rudniški mlin so prav za prav ogromne stope s približno dvajset čistilnimi bednji. Do sto električnih tolkačev tre noč in dan kamenje v prah. Na tem oddelku je tak oglušujoč hrup, da se je mogoče sporazumeti le z znamenji.

»Well«, pravi Anglež, ko smo zopet zunaj in si osmič prižge svojo kratko pipo, »zdaj vam pojasnim, kako iz prahu in vode delamo zlato in srebro.«

No, z njegovimi pojasnili se more okoristiti le strokovnjak. Drugi vidimo le umazano-rumeno vodo v čistilnih bednjih, ki vre in šumi, ker jo mešajo leseni propelerji; občudujemo skrivnostne naprave, iz katerih kapajo v kalno vodo majcene količine različnih kemikalij — in slednjič z velikim spoštovanjem opazujemo zlate in srebrne palice, ki so blesteč uspeh zapletenega postopanja.

*

Naslednje jutro pohitimo na vse zgodaj k rudniku, da se spoznamo tudi s podzemskim zlatim kraljestvom. Pred različnimi jamskimi jaški stoji približno tisoč delavcev, povečini Indijancev, a ne manjka niti Evropejcev, ki ob sedmih zamenjajo nočno delavstvo. Vsak ima jamsko svetilko. Tudi nam izroči naš vodnik, star mehiški nadzornik, tako karbidno laternico, katere nezavarovani plamenček je v dnevni svetlobi komaj viden. Po odprtih jamskih svetilkah sodeč, bi domnevali, da tam doli ne more biti posebno nevarno, plinskih eksplozij vsaj se nam ni bati. Vseeno nas malo strese, ko pridemo na vrsto in

zdrdra malo dvigalo, na katerem je mesta komaj za dvanajst ljudi, z blazno naglico v zijajočo, črno temo.

Nihče ne izpregovori besede. Le ko pridem v gnječi nekemu rudarju s plamenom svoje svetilke preblizu, ujamem zaničljivko: »Gringo« (zelenec).

Vroč sopuh se dviga iz podzemeljske teme. Ozračje je vedno bolj »južno« in ko na tretjem dnu, v globočini približno štiristo metrov, stopimo z dvigala, imamo občutek, kakor da bi šli naravnost v peklo. Vročina znaša najmanj 45 stopinj in že nam curlja pot v potokih po vratu. Zdaj gremó — previdno sklonjeni, ko smo bili že odnesli par manjših bušk — kilometre daleč.

Povsodi nas srečujejo rjave postave v sandalah in kratkih opasnikih s tipičnim mehikanskim slamnikom na glavi, ki opravljajo v tej naravnost neznosni vročini za 1.50 peza na dan trdo rudarsko delo. Vse je kakor ena sama orjaška skala, ki ji ni mogoče do živega razen z dinamitom in svedom, ki ga žene stisnjen zrak.

Hrup v rovih, kjer delajo, je tolik, kakor gori v stopah. Izlomljeno kamenje nalagajo na običajne jamske vozičke, ki se praznijo z nagibanjem, in odpravljajo poševno navzdol do posebnega jaška, po katerem dospe v osemsto metrov globoko srednje zbirališče, kamor se stekajo vsi rovi in hodniki rudnika. Od tu drve brez prestanka železni zaboji, ki obsegajo po dve toni, s svojo dragoceno vsebino gori v mlin, kjer se potem odigrava dolgotrajno in drago predelovalno postopanje. V prejšnjih letih, ko so se blestele med kremenastimi skladi za prst debele zlate in srebrne žile, je pritekal iz stop trideset- do štiridesetodstotni dividendni blagoslov za srečne delničarje; danes se morajo zadovoljiti »samo« še z desetimi odstotki.

V globočini sedemsto metrov nam pokažejo še orjaške črpalne naprave, ki odpravljajo kvišku talne vode, potem se vrnemo na beli, sončni dan.

Utruženi, premočeni in zamazani gremo z omahujočimi koraki po ulicah mesteca, pod katerim grebejo po zemeljskem drobovju moderni iskalci zakladov. Blesteči kovini, ki jo spravljajo na dan, da se preobličijo v denar ali nakit, se potem srage in trud nič ne poznajo in nihče ne slutí, kolikega napora je bilo treba, da se je dragocena kovina iztrgala skalnemu osrčju zemlje.

(»SLOVENEČ«.)

D r a g o H u m e k :

NEKAJ ZA GOSPODINJSTVO.

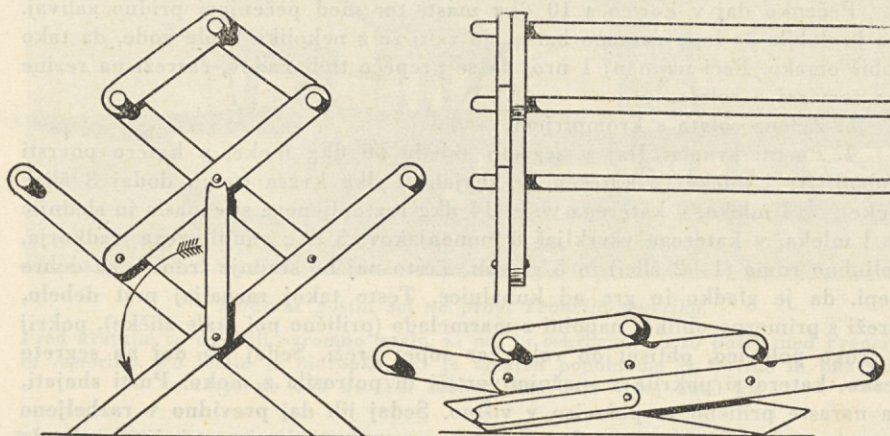
Naše mame se često pritožujejo, da pozimi težko posušijo kuhinjske pomivavke in brisače. Pomagajo si kakor morejo in znajo. Največkrat napnejo v kuhinji preko noči vrvico in na njo razobesijo mokre brisače, da se do jutra osušijo. Tako napenjanje vrvic in zabijanje žebeljev v steno ali celo v podboje na vratih pa ni prijetno in še manj lepo in koristno.

Na pričujoči risbi je razvidna preprosta priprava, ki jo ponoči postavimo na štedilnik in obesimo na njo mokre cunje in brisače, podnevi pa jo postavimo v kotiček, da nam ni v spotiko. V kotu za mizo ali za omaro ima prostora dovolj, ker se da z enostavnim prijemom sklecniti na prav majhno veličino.

Sestava takega stojala je prav lahka. Radi boljšega razumevanja bodi povedano še sledeče:

Glavno ogrodje tvorita dve skončnici, ki ju sestavimo iz prilično 1 cm debelih in 3—4 cm širokih letev. Letve so spojene po načinu škarij s pri-

merno dolgimi zakovicami, ki smo jim podstavili okrogle podložke iz ploščevine. Na nekaterih zgibih tvorijo spoj povprečne okrogle palice, ki naj bojo 50 do 60 cm dolge. Na risbi pomenijo manjši krogi zakovice, večji pa palice, ki so razvidne tudi v delnem prekrisu. Da ostanejo škarjaste skončnice za uporabo razprte, pritrdimo na vsakem koncu gibljivo ročico, ki se da zavrteti navzgor in upreti na malo podaljšano zakovico sredi škarij. Kadar hočemo postaviti stojalo v kraj, zavrtimo napominano ročico navzdol in sklecemo vso pripravo, kakor je to razvidno na risbi.

Končno naj omenim še nekaj o lesu. Za popisano pripravo je sicer dober vsak les. Tudi iz smrekovine lahko sestavimo tako stojalo. Ker pa imajo gospodinjje rade čedno kuhinjsko opremo in večkrat pomivajo in brišejo lesene dele, se mehki les kmalu izrabi in ni več lep. Za vsakovrstne kuhinjske lesene predmete je najbolj pripravna javorovina, ki je lepo bela, trda in brez mehkejših viter, kakršne ima jelovina. Najmanj je za take izdelke uporabna hrastovina, ker v mokroti počrni in oddaja tako barvilo tkaninam, ki jih obesimo na sušenje.

Navedeno stojalo ima pet palic. Umljivo je pa, da jih lahko napravimo več, če skončnice temu primerno podaljšamo ali pa dostavimo več členkov. S preprostim nariskom si lahko vsak sam napravi osutek za tako povečano stojalo.

KUHINJA.

Obed za četrtek naj bo sledeči:

1. Prežgana juha s kruhom.
2. Nadevana telečja prsa.
3. Zelena solata s krompirjem.
4. Pustni krapči.

1. Prežgana juha s kruhom: Na 7 dkg sirovega masla zarumeni 7 dkg moke, dodaj nekoliko sesekljane čebule ter zalij najprej z nekoliko mrzle vode, potem pa, če imaš, dolij kostne juhe, sicer pa navadne vode ter pusti vse skupaj zavreti. Pred serviranjem stepi 2 jajci, dodaj nekoliko vode ter vse počasi vlijav v juho.

Posebej nareži rezančevo dve žemlji ter jih v 3 dkg masti nekoliko oprži ter serviraj posebej.

2. Nadevana telečja prsa: $1\frac{1}{2}$ kg telečjih prsi dobro oplakni, osoli in napolni s sledečim nadevom: Nadev: 10 dkg masti ali sir. masla dobro vmešaj ter prideni zaporedoma 3 cela jajca in 4 v mleku namočene in dobro ožete žemlje; osoli, opopraj, dodaj malo zdrobljenega majorana in drobno sesekljane zelenega peteršilja.

Ko si nadev dobro premešala, ga stlači v prsa in zašij z belim sukancem.

Pečenko daj v korico s 10 dkg masti ter med pečenjem pridno zalivaj. Ko je dobila že lepo rumeno barvo, jo zalij še z nekoliko tople vode, da tako dobiš omako. Peči najmanj 1 uro, da se prepeče tudi nadev, razreži na rezine ter serviraj s solato.

3. Zelena solata s krompirjem.

4. Pustni krapči: Daj v segreto skledo 60 dkg moke, v katero povrsti dodeni: $\frac{1}{8}$ l mleka, v katerem je shajalo 4 dkg kvasa (temu dodaj 3 žlice moke), $\frac{1}{8}$ l mleka, v katerega vliješ 14 dkg raztopljenega sir. masla in slednjič $\frac{1}{8}$ l mleka, v katerega vžvrklaš 8 rumenjakov, 5 dkg vanilijevega sladkorja, poljubno ruma (1—2 žlici) in 5 gr soli. Testo naj bo srednje trdo in ga dobro stepi, da je gladko in gre od kuhalnice. Testo takoj razvaljaj prst debelo, izreži s primerno obliko, napolni z marmelado (prilčno pol male žličke), pokrij z drugo polovico, obtisni ob robu ter zopet zreži. Sedaj jih daj na segreto desko, katero si pokrila s snažnimi prtici in potrosila z moko. Pusti shajati, da naraste prilčno za polovico v višino. Sedaj jih daj previdno v razbeljeno mast in sicer vsakega obrni, ko ga daš v mast. Sprva korico pokrij in jo malo tresi, da ohranijo lepo obliko, potem jo odkrij in krapče obrni, ko so dobili že lepo rumeno barvo, da se zarumene še na drugi strani. Pazi posebno na bel obroček! (Masti je treba prilčno pol korice.) Že pečene daj najprej na rešetko, da odteče mast, nato jih naloži na pladenj ter še tople potrosi z vanilijevim sladkorjem. —

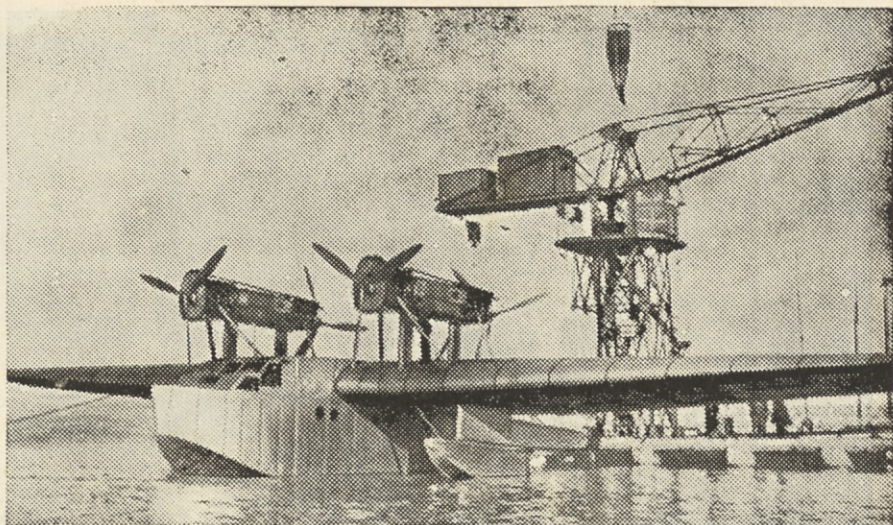
D R O B N I Ž

ZBIRKA KNJIG Z DROBNIM TISKOM.

V poslednjem času bi je Ljubljana z Mariborom trd boj za rekord v drobnih pisavi. Zanimivo je, da imamo tudi knjige z mikroskopično drobnim tiskom. Zbirko takih »knjig«, ki jih je precejšnje število v prgišču dveh rok, ima državna knjižnica v Washingtonu. Njih tisk je tako majhen, da ga moremo čitati le s povečalnim steklom. V tej zbirki so med drugim dela slavnih mož, kakršni so bili Sha-

kespeare (Šekspir), Dante, Kant itd. Tudi biblija je med temi knjižicami.

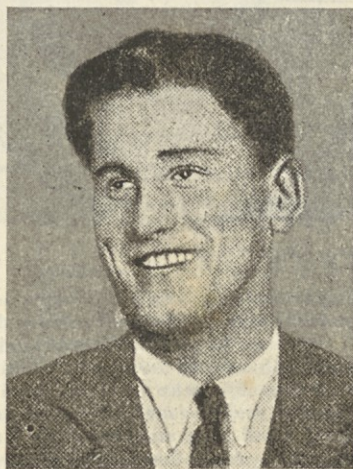

Moderni poštni sel na progi Francija-Amerika.

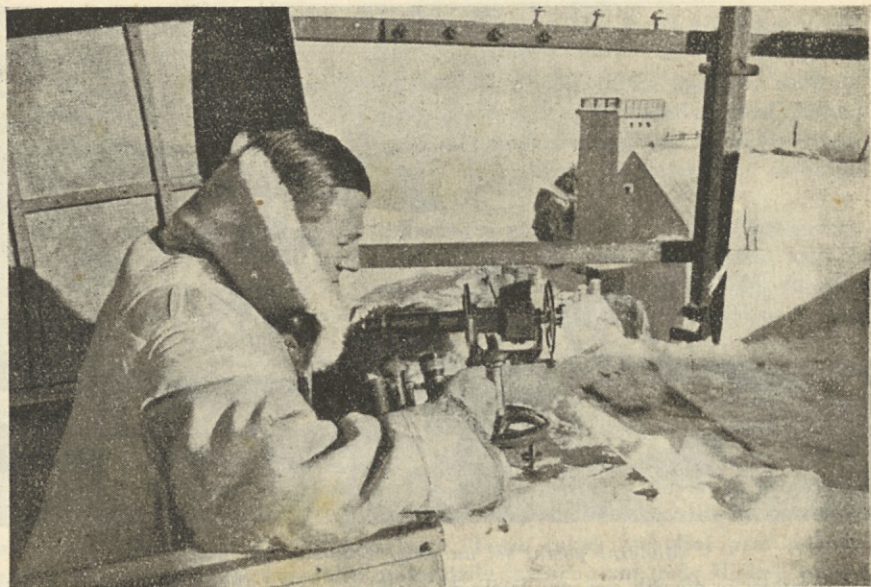
Pred kratkim so dovršili ogromno letalo, ki naj bi oskrbovalo brzo pošto med Francijo in Ameriko. To letalo je hidroplan, ki je zgrajen popolnoma iz kovine in ima štiri motorje po 650 ks. Vsi motorji razvijajo torej 2600 ks.

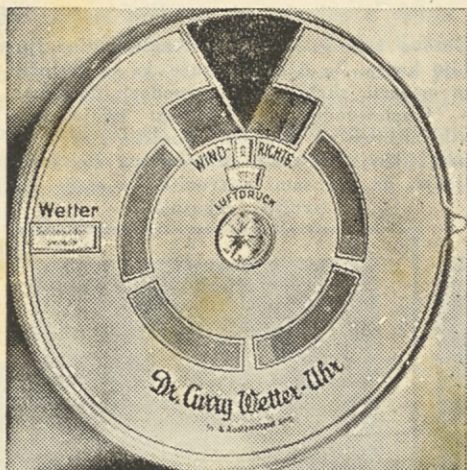
Gotovo vam je znano, da Angleži silno ljubijo konje. Za dobre dirkače, ki so doslužili in ostareli, skrbijo njih gospodarji do smrti. V Criclewoodu pri Londonu imajo celo oskrbnišnico za onemogle konjske starce. Ti prevžitkarji so tako navajeni na čas krmiljenja, da kar sami pozvonijo, če se je postrežnik zakasnil.

TONE DEČMAN (Sm. kl. Ljubljana) si je priboril kar štiri prvenstva : v kombinaciji, skokih in visokošolskem prvenstvu Ljubljane in Jugoslavije. (Jutro.)

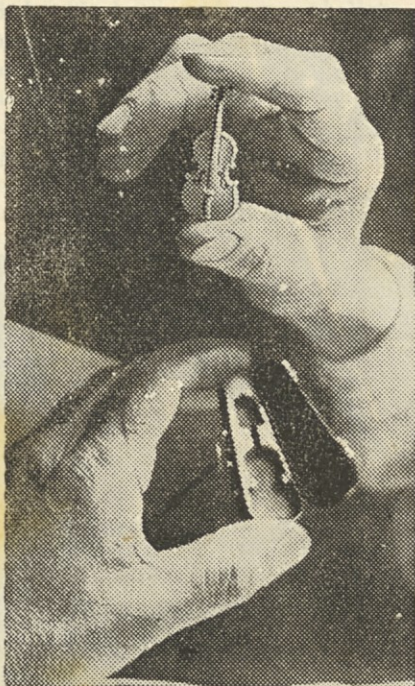

Vremenska raziskovanja 3000 m visoko.

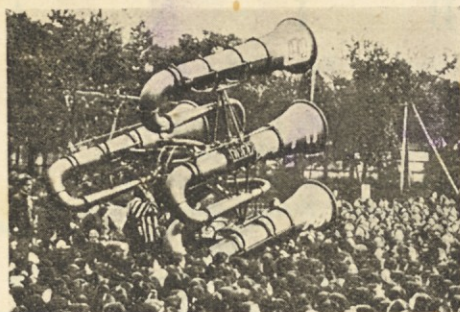

KEMIČNA URA

za napovedovanje vremena je najnovejši izum na torišču vremenslovja. Profesor dr. Curry v Monakovem je po dolgoletnih raziskavanjih in poizkusih sestavil instrument v obliki žepne ure. S pomočjo neke kemične snovi napove ta aparat vreme zanesljivo za 8 do 15 ur vnaprej. Tudi kaže množino vlage v zraku in smer vetra, česar dosedanja barometri niso zmogli. Vlago kaže posebna kemična snov, ki izpreminja v ta namen barvo. Smer vetra vidimo na posebnem kompasu. Končno pove ali se bo zračni pritisk dvigal ali pa bo padal.

Tudi instrument! Na neki razstavi za godbo so pokazali tudi to »veliko« violino, ki ima baje tudi lep glas. Kako velik je ta instrument, lahko sklepamo po rokah, ki držijo gosli in njih škatljo.

To niso trobente, ampak »ušesa«, ki nanzanjajo v japonski vojski prihod sovražnih letal.

ZAMOTANA VPRAŠANJA

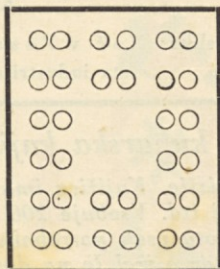
13. Pričujoči lik je sestavljen iz 10 užigalic. Če odstranimo eno užigalico, lahko sestavimo iz ostalih nov lik, ki ima tudi tri enakostranične četverokotnike.

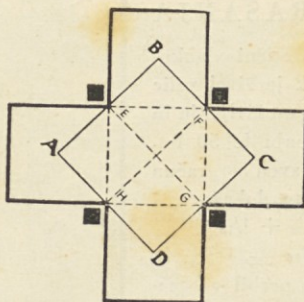
14. Pravijo, da je na svetu tudi nekaj hudobnih ljudi. O mlinarjih pripovedujejo, da se mora vsak mlinarski vajenec napiti mačje krvi, ki napravi iz njega dobrega tatu. Bil je kmet, ki so mu tudi pravili o tej navadi. In ko je pripeljal žito v mlin, je postavil vreče tako ob steni, da je lahko takoj ob vsaki strani štel 12 vreč. Mlinar, ki je dobro videl kmetovo nezaupljivost, ga je pa le obrnažil. Ukradel je štiri vreče

žita, ostale je pa razpostavil tako, da je lahko kmet še vedno štel ob vsaki steni 12 vreč. Kako je neki to opravil?

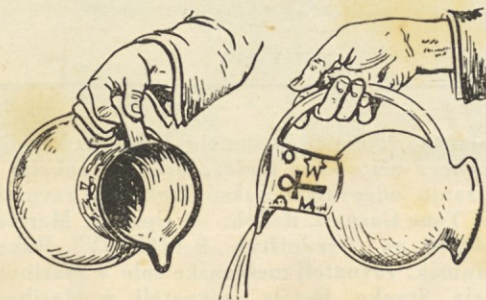
15. Graščaka so vprašali, koliko ima v hlevu konj, pa je odgovoril, da če bi imel 3 manj, bi bila polovica za 2 večja nego je četrtina. Koliko je imel graščak konj?

V 5. številki »Razorov« stavljen vprašanje je rešeno kakor kaže pričujoča slika. Ostala so vsa štiri drevesa, vrt je poldrugokrat večji in ima po preureditvi tudi prikupno obliko.

POMISLITE.

Upravitelj nekega muzeja je imel v svoji zbirki star vrč, ki je z njim često presenetil svoje posetnike. Pripovedoval je o tej znameniti starini razne dogodivščine. Končno je ponudil komu izmed navzočih kozarec čes, da mu bo nalil iz vrča. A pijača ni tekla. Vrč je bil prazen. In ko je dotičnik užaljen vrnil prazno kupico, jo je upravitelj takoj do vrha napolnil drugemu gostu. »Vidite«, je dejal: »vrč ima čarobno moč v sebi. Komur hoče, da pijače, komur neče, je ne da. Kdor ne verjame, naj pa pojasni to vragolijo.«

V S E B I N A

Nekoč je bil deček 161. - *Ilka Vaštetova*: Zaklad v Emoni 162. - *Joja*: Zakaj se nekatera pisma izgubijo? 166. - *Rojec Vlado*: Čebele kurijo! 169. - Karadordev vstaneček 174. - *Jože Zupančič*: V Zagreb in nazaj po zraku 176. - *Mihajlo Dojčinovič*: Vuk Stefanovič Karadžić 179. - *M. Humek*: Kako požlahtnujemo 181. - *Tončka Štamcar*: Moderen prtič 182. - Družabna igra 184. - *Cv. K.*: Odkritja o sreči 185. - Kjer se cedita zlato in srebro 186. - *Drago Humek*: Nekaj za gospodinjstvo 188. - Kuhinja 189. - Drobiž 190.

Naslovna slika: Noč v Posarrju, kjer se bo vršil plebiscit (glasovanje), ali naj bo ta industrijska pokrajina nemška ali francoska.

„Nova kuharska knjižica“

je izšla. Knjižica ima v kratkem podan nauk o hrani, kuhinji, kuharici itd. Vsebuje 200 prav dobrih receptov, ki tvorijo lepo zaokroženo celoto vseh potrebnih navodil. Posebna prednost knjižice je, da se je avtor oziral le na domače pridelke in s tem tako rekoč dokazal, da je ves import pridelkov in izdelkov živilske stroke popolnoma nepotreben. Prav bi bilo, da se ta knjižica razširi po deželi. Naroča se pri Božo Račiču, Rožna dolina pri Ljubljani. Cena 10 Din. pri večjem odjemu popust.

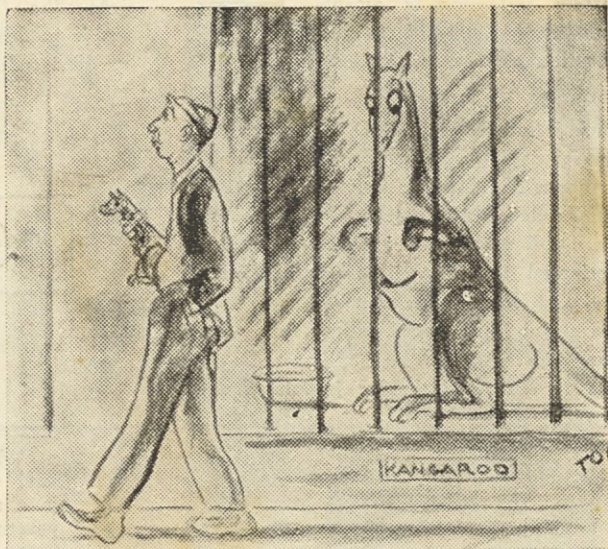
REŠITEV

ZAMOTANEGA VPRAŠANJA

Dotični lahkoživček je živel vzlic dobremu življenju in lenarenju le 50 let. Enostaven račun nam to dokaže:

$$\frac{3}{8} + \frac{1}{16} + \frac{1}{4} + \frac{1}{16} = \frac{15}{16},$$

ki jih je prebil v brezdelju. Delal je torej le ostanek svojega življenja t. j. $\frac{1}{16}$. Ker pa je ta ostanek 2 leti, zato je živel $32 + 18$ let, kar da 50 let.

Žepar v zoo.

„RAZORI“

izhajajo vsak mesec in stanejo **3 Din** za številko. List izdaja „Udruženje jugoslovanskega učiteljstva meščanskih šol, sekcija za Dravsko banovino v Ljubljani“, zanjo odgovarja Makso Hočvar, ravnatelj mešč. šole v Ljubljani. — Urednik Tone Gaspari, Rakek. — Uprava: Maribor, deška meščanska šola — Vsi dopisi na: Uredništvo „RAZOROV“, Rakek. Za uredništvo odgovoren Drago Humek, ravnatelj meščanske šole v Mariboru. Za Mariborsko tiskarno odgovarja Stanko Detela, ravnatelj v Mariboru.